

**Nosþen nga Mirres se Iesu
Kristo nga
MAK
Muli
Batu nale nga mivsivseni lut
nga parmeteni naul ngel
puto suri**

Naul ngel etipatum re nale san nga muwra “Batu nosþen nga mĩrres se Iesu Kristo, Atua Natun.” Mak eviseni nga Iesu evi jinibb ne majingen, ko nale sen derteren nen otoa. Rramrongwose rraplesi derteren sen renga murrun nga mokvisviseni jinibb e nir, ko nga derteren sen otoa nga puoji tweni demij e nir, ko nga þitlasi tweni nololien se jinibb e nir. Iesu owrai tweni nga ni evi Jinibb Mawos, ko evini nga elai mauren sen nga þitlasi tweni nololien se jinibb nir nga puloli parivel sisarow. Mak osþe suri nanu nga marinijnij nawone nir (merikel) nga Iesu mulolir easi nga musþe nale se Iesu.

Re naul ngel womujnen Mak osþe suri Jon Baptaes ko majingen sen, ko nga Jon mipaptaese Iesu. Ko vitunen osþe kele suri Demij nga murrowrowe Iesu. Ko vitunen beblen, etajer nga musþe suri majingen se Iesu nga muloli jinibb nga marmesi arres luwi kele, ko okvisviseni kele jinibb nir. Ko jinibb sopor arok-tere ni ko tetajer arok-lolarsi, ko lolaren ser ean ma mare elep.

Batun 11 ejpari 16 arsuñe kis bbong wik nga Iesu pimij ren, mian ko arsuñe kele nga mimaur luwi re mijen.

Jon elik renge lolo merwer ewerwer

¹ Batu nospen nga mĩrres se Iesu Kristo Atua Natun. Ko etipatun erpel: ² Erpe Atua owrai renge naul nga Aesea propet sen muli tuwi pa, owra “Kapmurrong, bokoni jinibb suk san nga puwowomu re Mesaea, ko puloli sel se ni puto metmet. ³ Drrela mĩnren ekail renge lolo merwer owra ‘Kaploli lilane sel se Numal puto metmet terai! Kaploli mesekle sel sen nir parmetet pĩrres.’ ”

⁴ Erpok ko Jon evini, ko ewerwer owra “Kaprieni lweni nolo kami renge nololien se kami nir, ko kappaptaes, ko Atua pĩtlasi tweni nololien se kami.” Ko Jon ok-paptaes renge lolo merwer. ⁵ Ko renge ie jinibb jijle ne vanu ne Jutia nir ko nir jijle nga renge Jerusalem nir arivel tweni. Arwerwera tututweni nololien ser nir, ko Jon epaptaese nir renge nuwi seser ne Jortan.

⁶ Jon ori bbong silvi kamel nga marvati mivi sunsun, ko etatuwe nevlul buluk renge netutwen, erpe Elaeja tuwi. Ko orro bbong nato nga mokrowrow renge mösmös ko narrlu sukabak nga mĩerri.^A ⁷ Ko ewerwer owra “San nga pivivitu suri inu vini niko, ni evan wor mare renge inu. Inu sete nurres rragrag nuvter nga ßejiol vitan

---

A 1:6 narrlu sukabak nga mĩerri: eg blong sugabag; honey.

nga ßetlasi tweni dil reнге but sen. ⁸ Inu nomok-paptaese kami bbong e nuwi le, ko ni ma piapaptaese kami e Nemın On.”

Jon epaptaese Iesu

⁹ Sete epriv ko Iesu evel lingi sisen Nasret, ngaim nga welili ne Galili san, ko evini ji Jon. Ko Jon epaptaese ni reнге nuwi seser ne Jortan. ¹⁰ Ko daron nga mitawij reнге nuwi imare, ko elesi evesane melrin eteri wukari eru e etþir; ko elesi Nemın On erpe wuñer orow jubbul rengen vini ko esakel reнге ni. ¹¹ Ko drrela Atua evel reнге melrin vini owra “Nik kuvi natuk nga numrrenim elep, nurnge erres surim.”

Demij orrowrowe Iesu

¹² Daron mawos nen ko pa, Nemın On owowomue Iesu orujruj kele wor van reнге lolo merwer liven sopon. ¹³ Ko ni elik reнге ie ejpari nabong ngavöl ivij (40) nga Demij mokrrowrowe, ni elik reнге lat nga nanu rrum ne lolo merwer nir marok-tur rengen. Ko anglo arok-kuluklu metmet re ni erres kemkañe.

Iesu olwi van Galili e ko etipatun majingen sen

¹⁴ Arlingi womue Jon reнге naim ne nekaien, mian ko vitunen vajin ko Iesu ea-vini reнге Galili, evisviseni nosþen nga ñirres se Atua. ¹⁵ Ko ni owrai owra “Nabong suk mawos le pa, ko batun vanu se Atua oruj mori pa pivini. Nolo kami pulululwi ko kaposuri nosþen nga ñirres.”

Iesu everus jinibb ivij nga marok-tutumun

¹⁶ Vitunen vajin ko Iesu evel sere suri jeli nuwito nga milep ne Galili. Ko elesi Saemon

nuru tasin wor Antru orok-juröni niva se nuru van renge nuwi ngatan, suri nuru orivi jinibb nga morok-revrevei nai. ¹⁷ Ko Iesu owrai tevi nuru owra “Laru, koporini koporvitu surik, ko inu bololi kamru koporivi jinibb nga morok-revrevei jinibb.” ¹⁸ Ko orsaro ngavilvil orlingi kurtweni niva se nuru ojpon jer, ko orvijuri suri ni.

¹⁹ Ko daron nga mivel rujruj kele beblen e ko elesi Sepeti natun nuru, Jemes ko tasin wor Jon, orsakel renge drrav ser orok-ilile lweni niva ser lat nga marmarrerr nir. ²⁰ Ko Iesu everus nuru kele, ko nuru orlingling tata se nuru Sepeti renge drrav ser tevi jinibb ne majingen sen nir, ko orvijuri Iesu.

Iesu oji tweni nem̃in nga m̃isij renge jinibb san

²¹ Ko Iesu eptevir aran renge ngaim ne Kapaneam e. Ko renge Sapat aran renge naim ne loten ser, ko Iesu evisviseni jinibb nir. ²² Ko daron nga jinibb nir marmurrarrong suri ni nevisvisenien sen e ko bbösa elair e. Suri ni nevisvisenien sen orrow erres, sete erpe nevisvisenien se jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir. ²³ Ko re daron nen renge naim ne loten, jinibb nga nem̃in nga m̃isij m̃isisilvi san elik rengen, ko ekail van mare, owrai tevi Iesu ²⁴ owra “Sev som oto ni le iel, nik Iesu ne donasret? Kuvini nga kuplokloksi kem? Inu nurongwos nik, isi nik. Nik kuvi jinibb on se Atua.” ²⁵ Ko Iesu ewer ore nem̃in nga m̃isij ko owrai tevi owra “Sete kuprij, kupivare lingi ni.” ²⁶ Ko nem̃in nga m̃isij ololi ni elilawij ko eririr

lengleng. Ko ekail van mare ko esil ivare, ko owl lingi. ²⁷ Bbösa nga milep elair e, ko arsur vijvij, arwerwera lululweni tevir, “Sev le ngel? Nevisvisenien nga mimerr san! Nale sen orrow otutun erres, owrai bbong tevi nemñin nga marsij nir ko arosuri ni.” ²⁸ Ngavilvilsen nosþen nen arsupsuþe rrerrale þetþeti vanu ne Galili jile nir.

Iesu ololi Pita þilen ko jinibb elep nga marmesi arres luwi

²⁹ Mian ko nir arivare lingi naim ne loten vini vare e, ko artajer van renge naim se Saemon e ko Antru; ko Jemes ko Jon orpitevir. ³⁰ Ko iok Saemon þilen lekter emsi mesien dowalul ematur, ko arwerai tevi Iesu. ³¹ Ko ni evan ko orrul re Saemon þilen nevren ko esa raji imare. Ko mesien dowalul evel lingi vin nga, ko ean etabbu nurrer.

³² Ko renge nat nga mirivriv daron nga nial miwaj pini e ko nabong on ser musuw, ko jinibb nir arwowosi vajin jinibb nga marmesi nir, ko artekai jinibb nga nemñin nga marsij marsisilvir keke arini ji Iesu. ³³ Ko jinibb jijle nga renge ngaim nen arini arlik korti armot rrale metali vare e. ³⁴ Ko ni ololi nir elep nga marmesi mesien lele arres luwi, ko oji tweni nemñin nga marsij elep. Ko ewer orer nga sete parij, suri arongwose ni.

Iesu ewerwer renge vanu ne Galili þetþeti

³⁵ Renge rorpong susu nat nga þisal þirin, ko Iesu emremra esan evel van renge lat nga nat mubbubbil e san, ko olot ie. ³⁶ Mian ko sete epriv ko Saemon ko nir nga marlik tevi ni, arpej ni ko

arvritu suri ni. ³⁷ Mian ko artor sweri ko aran jin. Daron nga maran jin e, ko arwerai tevi ni arwera “Ai, jinibb jijle arok-pej nik.” ³⁸ Ko ni owrai tevir owra “Kerr pian kele wor re ngaim ĩinij e nir, nga inu ðewerwer kele renger. Suri nuvini tweni iok le ngel.” ³⁹ Ko ni evan renge loloim ne naim loten ser þetþeti nir renge Galili ko ok-werwer renge nir, ko okoji tweni nemĭn nga marsij nir.

⁴⁰ Ko nabong san jinibb nga mimsi mesien nga niber ĩimĭmaul san evini ejipa jin ngatan, ko ongoni tevi ni owra “Wurru, poro nga nik kupmarong ko kurongwos kuploli inu bowokwok.” ⁴¹ Ko Iesu orrorrmi lenglengeni, ko sete ering e mesien sen, ko esaro elngi nevren rengen; ko owrai tevi owra “Inu numarong. Kupwokwok ko.” ⁴² Ko ngavilvilsen mesien nga niber ĩimĭmaul evel lingi ni, ko ni owokwok ko ornge erres luwi. ⁴³⁻⁴⁴ Ko renge daron mawos nen ko pa Iesu ewer ore ni, owrai tevi, “Kuplesi sete kupwerai nanu pisan tevi jinibb pisan, ko kupvijuri sel van re Naim On, ko kupasi ji jinibb ne sulsulen san þilesim.

Ko kuplai nanu ne sulsulen nga Moses muwrai renge nale nesereien sen tevi ni. Suri kumwokwok pa.” Ko ni elinglingi evel. ⁴⁵ Evel van ko etipatun osupsuþe limjer, etewijreni nanu nga elep. Ko ololi Iesu setemun orongwos pivel limjer renge ngaim mun nir, ni elik jer ko pa renge lolo merwer. Ko ngok ololi bbong jinibb ne lat þetþeti arivivel tweni malume.

2

Iesu ololi jinibb nga devje niben mimij san erres luwi

¹ Nabong evis arasi osuw, mian ko Iesu olwi kele van renge Kapaneam e, ko elik re naim se Pita. Ko jinibb arunge nosþen nen nga ni elik rengo loloim nen. ² Ko delung elep aran jin rengo loloim; ko loloim setemun evter nir, ko vini vare e kele rengo roro metali setemun evter kele. Ko ni ewerwer rengo nale nga mĩrres tevir.

³ Ko nir sopor ara-vini vivitu tevi jinibb san nga devje niben mimij; nir ivij arwosi rengo maling sen. ⁴ Ko sete arongwos parini mori ji Iesu, suri jinibb elep þelak. Ko arsa van mare rengo drru naim, ko arrarre drru naim mare momsawos lat nga Iesu mĩlik e etþir. Arrarre jile osuw, ko arla dil sopor, ko arile rengo maling nga marsale mĩnren ren, ko arjurõni van ngatan e. ⁵ Ko Iesu elesi nosurien ser, ko owrai tevi mĩer nga devje niben mimij nen, owra “Natuk, nololien som nir nutlasi twenir pa osuw.”

⁶ Ko jinibb nevisvisenien ne nale neseseien sopor arlik ie rengo daron nen ko arrormi sarrarre rengo nolor, arwera ⁷ “Erpese mĩerel mĩrij mirpok? Ni erij melmelas ko osopsoþe pa Atua! Isi orongwos þitlasi tweni nololien nir, Atua kobbong esan bbölbö!” ⁸ Ngavilvilsen Iesu ornge niben nen, orngwose nga nir arrormi erpok rengo nolor. Ko owrai tevir, owra “Suri sev kami kamrrormi nanu ngel nir rengo nolo kami nir mirpok? ⁹ Evi nanu nga mĩsisarow

bbong nga bowrai tevi m̃erel, ‘Nololien som nut-lasi tweni pa,’ suri si p̃ilesi poro nuwretun rrek nukrekris kobbong? Ko evi nanu nga m̃iterter kele wor asi ngok nga poro bowra, ‘Kuptur imare kupla milngom ko kupiel van reнге naim som e,’ suri jinibb jijle parlesi lelingen poro piplari pirpe nga mowrai ngok. ¹⁰ Ko bololi vajin nanu nga m̃iterter nen, puloli kaprongwose kele nga inu Jinibb Mawos derteren suk otoa reнге iel ngatan nga ßetlasi tweni nololien.” Ko ni owrai tevi m̃er nga devje

niben mimij, owra ¹¹ “Nuwrai tevi nik, Kuptur imare kuplai maling som kupwosi, ko kupiel van reнге naim som e.” ¹² Ko ni otur mera kasi ngavilvil, ko owosi maling sen ko evel limjer reнге nor evan vare e. Ko nir jijle bbösa elair e, ko arsurövi Atua arwera “Sete pa rramlesi nanu san erpe nga ngel tuwi, ejki rres nawon wor.”

Iesu everuse Livae pivi jinibb sen, pivijuri ni

¹³ Ko Iesu evel olwi kele van reнге nuwito ne Galili e. Ko jinibb elep aran ji ni, ko ni evisviseni nir. ¹⁴ Ko reнге daron nga mivel asi, ko elesi Livae natu Alpus elik reнге naim ne takis nga mok-majing rengen. Ko owrai tevi ni owra “Merel, kupini kupvijurik.” Ko ni otur imare kasi ko evijuri ni.

¹⁵ Musuw vajin ko vitunen daron nga m̃ilik reнге nanen m̃iaan, ko jinibb elep nga marok-la nevöt ne takis, ko jinibb nga marok-loli nololien nga marsij nir nga marwirr twenir arlik tevi, ko jinibb sen kele wor nir, ko nir elep kele wor nga marvijuri. ¹⁶ Ko jinibb ne nevisvisenien ne nale

nesesreien nga marivi Parasi sopor arlesi esij ko arlolar e. Ko aran arlesi jinibb se Iesu nir, ko arwor suri Iesu tevir, arwera “Erpese ni aan ko eminmin tevi jinibb nga marok-la nevöt ne takis ko jinibb nga marok-loli nololien nga marsij nir!”
¹⁷ Daron nga Iesu murnge nale ser ngok e ko owrai tevir owra “Nir nga marres sete armerreni dokta, ko nir nga bbong marmesi ko armerreni dokta. Erpok ko, inu sete nuvini tweni beberuse nir nga marok-wera tetajer nga nir lweni marres, ejki, ko nuvini tweni bbong beverus nir nga sete markerkeris, ko marwer limjere nga marsij.”

Nosusien suri murrun nga parlinglingi nanen parvil

¹⁸ Jon jinibb sen nir ko jinibb se Parasi nir arvil. Ko jinibb sopor arlesi, ko arini ji Iesu ko arwerai tevi, arwera “Suri sev Jon jinibb sen nir ko Parasi nir jinibb ser nir marvil, ko nik jinibb som sete marvil?”
¹⁹ Ko Iesu owrai tevir, owra “Orongwos jinibb nga mutotko selen parvil daron nga m̃ilik malum tevir e? Daron nga m̃ilik malum tevir e, ngok sete arongwos parvil.
²⁰ Mian ko nabong nen nir para-vini vajin, ko para-tekai tweni jir; ko ngok ko, nir para-runge p̃isij ko para-vil ko renge nabong nen nir.

²¹ “Ko erpok kele sete jinibb san orongwos p̃ila kalek nga mimerr ko puwol ore lat nga m̃imarrerr e renge sunsun tera, ko p̃ilile ore rengen. Poro pipok, ko nga mimerr tia-sakuk ko tia-teri kele kalek nga m̃itra, ko tia-loli lat nga m̃imarrerr tia-lep temijpal.
²² Ko erpok kele, sete jinibb san orongwos pujongjongi norro

nga mimerr van renge botel nga mĩtra nga marloli nevlu nanikot e. Poro pirpok, ko norro nga mimerr tut, tuloli nevlu nanikot nga mĩtra tĩrrenren ko tiap rrrrsi, suri etra p̃elak. Ko norro timejivjiv tisij, ko nevlu nanikot kele tisij. Pirpel ko, norro nga mimerr parlingi ko wor renge nevlu nani nga mimerr mimalum mĩrres.”

Jinibb se Iesu nir arsesri wene wit renge nabong ne Sapat

²³ Mian ko Iesu evel otvi naut ne wit san renge nabong ne Sapat. Eptevi jinibb sen nir, ko jinibb sen nir artipatun arsesri wene wit nir ko arlair arurrurro surseler. ²⁴ Ko Parasi sopor arlesi, ko arwerai tevi ni, arwera “Kuplesi ta! Nir arloli nanu nga sete mumomsawos renge nabong ne Sapat ko!” ²⁵ Ko ni owra lweni tevir, owra “Aro, ejki ma, ko rreknga ma kami sete kameve renge Naul On, nanu nga Numal Devet muloli daron nga nanen ser mijkie, numer mĩiaji ni ko nir nga marlik tevi ni? ²⁶ Ni ean renge Naim On se Atua daron nga Apiata mivi batu jinibb ne sulsulen, ko ela niv nga sete erres renge jinibb nawon parurroi, evi kis bbong se jinibb ne sulsulen ko; ko orroi, ko ni elai kele tevi nir nga marlik tevi ni arurroi kele.” ²⁷ Ko Iesu ewer oti nale sen vajin tevir, owra “Atua elngi Sapat nga p̃ila se jinibb, sete elngi jinibb nga p̃ila se Sapat, ejki! ²⁸ Ko niko erpok ko inu Jinibb Mawos nuvi Numal ne Sapat.”

3

Iesu ete nevre jinibb san nga mĩkati emetet luwi

¹ Iesu olwi kele evan renge naim ne loten. Ko renge loloim ne loten nen, jinibb san nga nevren mĩkati elik rengen. ² Ko Parasi sopor armeteni suri ni, poro nga ni puloli m̃er nga nevren mĩkati nen p̃irres renge nabong ne Sapat; ko ngok nir partor sweri sel san nga parevei ni pian re kot suri. ³ Ko ni owrai tevi m̃er nga nevren devjen mĩkati nga, owra “Kupini ta iel, kuptur womu iel.” ⁴ Ko ni owrai tevi nir, owra “Renge devjen ne nale nesesreien, erres nga parloli nanu nga m̃irres renge nabong ne Sapat? Rrek poro pijki, parloli p̃isij? Erres nga parloli jinibb san p̃irres luwi re nabong ne Sapat? Rrek poro pijki, ko parllokloksi jinibb rrek!” Ko nir armurrong. ⁵ Ko Iesu vajin oklu rrale nir jijle nga martur rrale ni, ko ololarsir ko ornge esij, suri nolor eterter elep erpe nevõt. Ko owrai tevi m̃er nga nevren mĩkati, owra “Kuṕete ta nevrem pimetet.” Ko ni ete nevren emetet erres luwi. ⁶ Ko Parasi nen nir arivare vini vare e, ko arsaro ngavilvilsen aran arkorti tevi jinibb se Erot nir. Ewretun Parasi nir ko jinibb se Erot nir tetajer orok-lololarsi lweni nuru, ko arlik lat sansan vajin, ko arsupsuṕe suri parevji pini Iesu pirpese.

Delung elep arvitu suri Iesu

⁷⁻⁸ Iesu eptevi jinibb sen nir, arjubbul luwi kele van renge nuwito ne Galili e ngalu. Ko delung nga delung nga milep nga marunge nanu nga marlelep nga ni mok-lolir arinini jin ko arvijuri, nir ne Galili ko nir ne Jutia ko nir ne Jerusalem ko nir ne Itumia, ko nir ne devjen nga muto roroni van Jortan e, ko rrale Taea

ko Saeton. ⁹ Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir nga parwer totoni ngarr drrav san puto terai ni, suri delung elep pelak, ko tarlilji ni. ¹⁰ Ko ni ololi nir elep pa arres luwi, ko niko nir elep nga marmesi artontonir parini mori arlilji Iesu, arwera parjipari. ¹¹ Ko nemñin nga marsij nir, daron nga marlesi ni e ko arwajenir van ngatan renge non, ko arkail van mare arwera “Nik kuvi Atua Natun!” ¹² Ko ni otortorir, ko ewer orer eterter nga sete parwowra tweni ni tevi jinibb nir parongwose, pijki.

Iesu otobbobbue jinibb sen nir esngavöl drromon eru (12)

¹³ Mian ko Iesu otongsa tevi jinibb sen petpeti nir van renge botwen nga muwu mare milep san. Ko renge marongen se ni, ni everus nir esngavöl drromon eru (12) arini mori jin, ko otobbobbue nir. ¹⁴ Ko ni everuse nir arwaji aposol, nga parok-pitevi ni, ko ngok pok-konir parok-an parok-werwer. ¹⁵ Ela derteren tevir nga parok-oji tweni nemñin nga marsij nir nga marok-sisilvi jinibb nir parivare. ¹⁶ Jinibb nen nir niser le ngel: Saemon nga ni mĩlengi kele nisen san miwajie Pita, ¹⁷ ko Jemes nga Sepeti natun, ko tasin wor Jon, nga ni mĩlengi kele nise nuru morwajie Boanejes, nga muwra puwra natu belver (suri orivi jinibb nga morok-verver). ¹⁸ Ko Antru ko Pilip ko Bartolemu ko Matiu ko Tomas ko Jemes nga natu Alpus ko Tateas ko Saemon ne Selote (ngok evi pati se lartul nga marmerreri parwirre mēri Rom nir), ¹⁹ ko Jutas

ne Iskariot nga vitunen pia-tekai kerasi Iesu van renge mijen.

Jinibb sopor arwera Iesu ok-loli majingen sen renge derteren se Demij

²⁰ Iesu olwi kele vini renge naim se Pita e. Ko delung elep kele arini korti kele jin, ko ngok ololi setete daron ser otoa, erpok kele re daron ne nanen kele. ²¹ Ko metka sen arunge, ko arivel tweni parlesi lweni ni; suri jinibb sopor arwera ni elengleng.

²² Ko jinibb ne nevisvisenien ne nale nesese-reien sopor arivel renge Jerusalem e vini, ko arwera “Belsipa ko, numal se demij nir, ok-pitpitevi ni nga mok-oji tweni nemin nga marsij marok-ivare ngok.” ²³ Ko ni everus nir arini jin mori, ko ni owra nale rrongrrongvi sopor tevir, owra “Demij puoji lweni ni pирpese? ²⁴ Ko poro batun vanu san p̃iteri wukari p̃ieru e, ko pulolarsi lweni, ko p̃itre lweni, batun vanu nen setete mia-tur! ²⁵ Ko poro metka san p̃iteri wukari p̃ieru e ko pulolarsi lweni, ko p̃itre lweni, metka nen sete orongwos p̃ilik p̃irres. ²⁶ Ko erpok kele, sete Demij orongwos putur imare p̃itre lweni ni lweni ko p̃iteri wukari p̃ieru e pirpe nga kami kamwerai ngok, suri poro puloli pирpok, ko sete orongwos putur te, suri evan pa renge bongsin ko osuw. ²⁷ Ko erpel ma le: sete jinibb san orongwose pian renge naim se jinibb nga derteren sen mutoe san, ko pulokloksi joron, ejki. Womujnen ni p̃ila dil ko p̃isre totoni m̃er nga derteren sen mutoe ngok ko wor, ko ngok orongwos pia-lokloksi joro m̃ernen ko

vajin. Niko inu nuloli tevi Demij reнге derteren se Nem̃in On ko. ²⁸ Ko kaprunge nanu kele san: Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, jinibb nir Atua p̃itlasi tweni nololien ser nir ko nale nga marsij ser kele nir nga marok-rij melmelas renger. ²⁹ Ko poro san p̃irij melmelas ko pusopsoṑe Nem̃in On, ngok netlasien nen ejki rres nawone. Ni on reнге nololien nga puto tuwi ngok vini.” ³⁰ Owrai erpok suri nga nir arwera nem̃in nga m̃isij eptevi ni.

³¹ Mian ko Iesu tasin nir ko tasu sen arivel ko arini ie; ko artur vare, ko arkoni jinibb san evan piveruse loloim. ³² Ko delung elep arlik rrale ni. Ko arwerai tevi ni, arwera “Kuplesi tasu som ko tasim nir artur ngel vare, arpej nik, arwera parlesim.” ³³ Ko ni owra lweni tevi nir, owra “Isi evi tasu suk ko isi arivi tasik nir?” ³⁴ Ko ni oklu emteni nir nga marlik rrale ni, ko owrai tevir, owra “Kaplesi tasu suk ko tasik nir, nir le ngel!” ³⁵ Isi nga puloli marongen se Atua, m̃ernen ko evi tasik ko jojik ko tasu suk.”

4

Nale rrongrrongvi ne m̃er nga mok-jjreni jelangin

¹ Ko Iesu evisviseni kele jinibb nir reнге jeli nuwito ngalu, ko delung elep nga elep arini korti jin. Ko ni esa asi van reнге drrav san e ko esakel rengen. Ko jinibb sen nir arsoni tweni drrav, esal van ngalngalu sopen, ko delung jile nir arlik jer ngaut reнге jeli nuwito. ² Ko ni evisvisenir e nanu elep reнге nale rrongrrongvi.

Ko owrai tevir renge nale rrongrrongvi sen, owra ³ “Kaprunge ta. Jinibb san nga mok-jijreni jelangin evel van nga pijijreni jelangin. ⁴ Ko daron nga mok-jijreni jelangin e mirpok, ko sopor arwij asi van renge dan ne sel e, ko numön arow vini ko artasi twenir. ⁵ Ko sopor kele arwij asi van renge dan ne jerev e, lat nga dan sete mimtul rengen. Ko aretiv pelari ngavilvilsen, suri dan sete emtul. ⁶ Mian ko daron nga nial mivini muwosput mare e, ko armeli, suri laþer ejkie, ko armaob. ⁷ Ko sopor kele arwij asi van renge lolo moku e; ko moku armaur imare ko arejal tevtevnir, ko sete arongwos parwen. ⁸ Ko sopor ma sete arwij lingi dan nga mïrres nen, armatur jer rengen, ko aretiv, armaur, ko arwen. Sopor wener ejpari ngavöl itul (30), ko sopor wener ejpari ngavöl ouwon (60), ko sopor wener ejpari ongut vesan (100).” ⁹ Ko ni owrai tevir, owra “Isi nga boron otoa, purnge re nolo boron!”

Iesu owra tweni suri sev nga ni mok-visviseni jinibb nir renge nale rrongrrongvi

¹⁰ Ko renge daron nga Iesu mïsan vajin e, ko lartul nga marlik tevi ni ko jinibb sen wor nir esngavöl drromon eru arsusi nale rrongrrongvi nen nir tevi ni. ¹¹ Ko ni owrai tevir, owra “Kami ko ma, Atua elai momsawos nanu nga marto silveni renge batun vanu sen tevi kami. Ko nir nga marlik renge vare nir, nanu jile arlai tevir renge nale rrongrrongvi. ¹² Niko Naul On owrai owra ‘parlesi ko parlesi lululweni, ko sete parlesi wose. Parunge ko parunge lululweni, ko sete parongwose. Suri nolor eterter ko armusus

nolor pulululwi, ko arwera 'Rratrongwose ko rratmetutu, ko rratrieni lweni nolorr tululwi, ko Atua titlasi tweni nololien se kerr suri!' " ¹³ Ko ni owrai tevir, owra "Kami kamrrerrenge nale rrongrrongvi nga mowrai ngok ko? Ko poro pirpok ko poro nga bowra nale rrongrrongvi minij kele sopor, ko kami kaprongwose pirpese? ¹⁴ Mer nga mok-jijreni jelangin ngok, erpe mer nga mok-werwer renge nale se Atua ko. ¹⁵ Dan ne sel osorsan tevi nir nga ngel le, nga marunge nale se Atua ko marloli nolor miterter nga marmusus parunge ko parlingi renge nolor. Niko muloli ngavilvilsen Demij mivini miteseni luwe nale se Atua renge nolor. ¹⁶ Ko dan ne jerev erpe nir nga ngel le, nga marunge nale se Atua nga mivitan, ko arir lengleng e ko arlai ngavilvilsen. ¹⁷ Ko laper sete artoe renge nolor; arlik beblen bbong, mian ko daron nga nat mikarkar renger e suri nale ne batun vanu se Atua, ko marojir suri, marloli misij tevir suri, ko nolor arvitan arvesane. ¹⁸ Ko nir minij nen nir arirpe jelangin nga miwij van renge lolo moku. Nir ngel ko arivi lartul nga marmurronge nale, ¹⁹ ko arrormi pelak nanu ne iel ngatan nir, rrek nijor ervei norrormien ser, rrek nolor arvenae nanu elep kele. Ko nanu ngok ko nir arejal tevteveni vajin nale ne batun vanu se Atua nga morrongrrongvi re jelangin nga mivitan re nolor, ololi sete wener otoa rragrag. ²⁰ Ko jelangin sopor nga marvitan van renge dan nga mires nen e arsorsan tevi nir nga marunge nale ko martori renge nolor, ko arwen. Sopor wener ngavöl itul (30), ko sopor wener ngavöl ouwon

(60) ko sopor wener ongut vesan (100).”

Moron nga marteplis ore biles e

²¹ Ko Iesu owrai kele tevi nir, owra “Daron nga kumla laet vini e, sete orongwos kupla twenie nga kuptawi ore besin e, ko sete orongwos kuplingi renge melve maling, ejki. Ko kuplingi ko wor renge milngen mawos. ²² Ko erpok ko, sete nanu san orongwos piteptepi; pian ko pia-to limjer kobbong. Rreknga nanu tama san nga parsilveni puto teptepi, ejki rres nawon! Nanu jile parpelari p̄etp̄eti ko wor renge moron. ²³ Isi nga boron otoa, purnge re nolo boron!”

²⁴ Ko ni owrai kele tevi nir, owra “Nale ngok nga kamok-murrong nir ngok, kaprrormir ko wor, ko kamrongwos kaplair pusorsan tevi nga kamok-p̄elak m̄iterter suri. Ko Atua p̄ila norongwosien mare nen kele tevi kami. ²⁵ M̄er nga murnge ko murrul totoni, m̄ernen para-lai kele ko wor tevi ni. Ko m̄er nga murnge ko sete murrul totoni, m̄ernen para-lai tweni jin norongwosien sen beblen nga ni murongwos wowomue pa.”

Nale rrongrrongvi ne jelangin mimra

²⁶ Ko Iesu owrai tevir, owra “Batun vanu se Atua erpel le. Jinibb san ok-jijreni jelangin renge orsel san. ²⁷ Musuw ko ean vajin elelea nawon, setemun orrorrmi suri renge nutrin ko nutpong, ejki mun. Jelangin etiv pelari esan. Ko emra elep vajin, ko m̄ernen sete orongwose rragrrage suri erpese. ²⁸ Dan esan kobbong ololi ewen. Womujnen elngi nowsen mian ko nevngun, mian ko elngi wenen jile vajin. ²⁹ Ko daron nga wenen

mĩtra mĩrres mimirr vajin, ko m̃er nga ela nesip ko ean eta tutweni vajin, suri evi daron ne numös vajin.”

Nale rrongrrongvi ne jelangi nubek

³⁰ Ko Iesu owrai tevi jinibb nir, owra “Kerr purrongrrongvi batun vanu se Atua pirpese? Rreknga renge nale rrongrrongvi sev rraploli piplari limjer pirres rengen? ³¹ Rraprrongrrongvi pirpel le: Jinibb san ela jelangi nubek san ko orwi. Jelangin nen ewelili nga ewelili jer lingi jelangi nai jijle nir. ³² Ko daron nga murwi jile ko mietiv pelari vajin, ko emra elep van mare e, ko easi p̃etp̃eti nai nga ngok nen nir. Ko emeseksek, rengsin nir arlelep arsalsal van ngasu jer. Ko numön esaut arinini ren, arok-loli menur renge rengsin nir, ko arok-molmol re melven.”^B

Iesu ok-visviseni jinibb nir ko ok-la wor nale rrongrrongvi ko

³³ Iesu ela nale rrongrrongvi lele elep kele nga marirpok nir tevi jinibb nir, osorsan tevi nir marongwos parongwose. ³⁴ Ni ok-visviseni nir renge bbong nale rrongrrongvi ko. Ko daron nga Iesu nir jinibb sen kis vajin marsan, ko owra suri nale rrongrrongvi nga nir lat nga marto suri vajin.

Iesu ewer ore ling serser nga m̃itewut vini

³⁵ Renge nabong nen malum, renge daron nga nat mirivriv vini, ko Iesu owrai tevi jinibb sen

---

B 4:32 Erpe iel, Mak orrongrrongvi batun vanu se Atua erpe jelangi mastat; ko suri mastat ejki iel, namlingi nubek, nga puloli mining ne nale se Mak piplari limjer.

nir owra “Kerr puwlu van renge devje nuwi e.”
³⁶ Ko arivel arlinglingi delung nir artur jer, ko arengeni ni renge drrav eptevir, drrav nga pa ni m̄isakel ko rengen. Ko drrav m̄inij kele sopor arpitevi drrav nen. ³⁷ Ko mian ko sete epriv ko ling serser nga milep san etwut vini. Ko daptap arwowosi elep, arututi drrav ko arjivjivi van renge nolon. Ko natung owun elep renge drrav, ko otomori purron. ³⁸ Ko Iesu ematur pareng pa renge batu drrav vitunen, ematur oulele pilo san. Ko jinibb sen arini ko arwuni tweni, arwerai tevi arwera “E, jinibb nevisvisenien, sete kurrormi nga kerr rrapmij?” ³⁹ Ko ni emra otur ko ewer ore ling. Ko owrai tevi nuwi owra “Kupmol kupjire p̄irres!” Ko ling omol omosi evesane, evilvil. ⁴⁰ Ko ni owrai tevi nir owra “Suri sev nolo kami eririr? Nibeni nosurien se kami?” ⁴¹ Ko nir armetutu lengleng, arij vijvij por arwerwerai tevir arwera “Aro, isi le ngel, nga ling ko nuwi kele morosuri ni?”

5

Iesu oji tweni nem̄in nga m̄isij san renge m̄eri Gerasa san

¹ Nir arwolu toku renge devje nuwito mom-sawos renge sise m̄eri Gerasa nir. ² Ko daron nga moka-jubbul renge drrav e, ko jinibb san nga nem̄in nga m̄isij m̄isisilvi evel pelari renge dubb e nir vini, evel tersele, esewute. ³ Mernen ok-lik pa renge lat nga marok-tivtavin e ko, renge dubb nir. Ko setemun jinibb san orongwose p̄isre totoni tevi dil nga marterter e nir, ko dil delrrurr kele nir sete arvitere, ejki mun. ⁴ Suri arok-sere

totoni tetajer pa nevren ko nuru ko ßelan nuru tevi dil nga marterter e nir ko tevi dil delrrurr nir, ko ok-rrerrersir armotot. Ko niko setemun san derteren sen evtore nga purrul totoni puloli pumu luwi. ⁵ Ko tetajer, renge nutrin ko nutpong kele nir, ni ok-ivel karkar renge dubb nir ko botwen nir ko ok-kikail ko ok-tevteve nevöt e ni luwi niben nir.

⁶ Ko daron nga mïlesi Iesu mivel malum ngasu wore vini, ko owlu van jin ejipa ngatan jin. ⁷ Ko ekail van mare temijpal owra “Sev som oto ni le iel, Iesu Atua ne Drromsen Mare Natun? Inu nungonie nik eterter renge Atua, warru sete kuplokloksik!” ⁸ Suri Iesu muwra pa “Nik nemïn nga mïsisij, kupivare lingi morok!” ⁹ Ko Iesu osusi tevi, owra “Nik nisem si?” Ko ni owrai tevi ni, owra “Inu nisek ko Delung, suri kem elep.” ¹⁰ Ko ni ongoni tevi Iesu eterter, nga ni sete puoji tweni nemïn nga marsij nen nir parivel lingi vanu nen.

¹¹ Ko renge ie, nior ßerþer nga milep san arok-susung bbong mori jeli botwen nen. ¹² Ko nemïn nga marsij nir arngoni tevi Iesu arwera “Kupkoni kem van renge ßerþer ngok nir, nga kem nabsilvir.” ¹³ Ni elinglingir, ko nemïn nga marsij arsil ivivare lingi mïer nga, ko arwolu van arsilvi ßerþer nir; ko arloli batur arlengleng. Ko ßerþer nen nir elep, evi nuvasngavöl varu (2000); ko nir þetþeti arwolu jubbjubbul mawos nuwito ngatan, ko arow jubbjubbul van renge nuwi, ko arron. ¹⁴ Ko lartul nga marok-uwngani ßerþer nen nir arwolu van renge ngaim nga milep ko ngaim nga wewarrang nen mir, arwerai tevi jinibb nen nir. Ko jinibb nen nir arivel tweni

parlesi sev nga miplari ngok pa. ¹⁵ Ko nir arini ji Iesu. Ko arlesi m̃er nga nem̃in nga marsij milep marsisilvi nga, norrorrmien sen erres luwi, ko ori sunsun, ko elik malum vajin. Ko armetutu vajin. ¹⁶ Ko nir nga marlesi mawose nanu ngel miplari arsupe suri erres tevir lat nga muto suri, erpese reнге ni nga nem̃in nga marsij marsisilvi, ko suri kele berper nir. ¹⁷ Ko nir aron tertere Iesu arwerai tevi nga ni pivel lingi vanu ser.

¹⁸ Ko daron nga ni m̃isa luwi reнге drrav, ko m̃er nga nem̃in nga marsij marsisilvi bonevis nga ongoni tevi Iesu nga ni piptevi ni. ¹⁹ Ko Iesu ewer ore owra pijki, ko owrai tevi ni, “Kupluwi van reнге naim som e ji metka som nir, ko kupsupe tevir erpese nga Numal mimrreni nik, ko nanu nga milep nga muloli tevim.” ²⁰ Ko m̃ernen osri sel sen olwi, ko ospuspe vajin limjer reнге lat nga marwera Ngaim Esngavöl e, nanu nga milep nen nga Iesu muloli tevi ni. Ngok jinibb jikle daron nga marunge, ko artaole.

Iesu ololi nesevin san nga drran muto m̃isij erres luwi, ko nesenwarreng san emaur luwi kele

²¹ Iesu esa kele reнге drrav ko arwolu pelaot van reнге devje nuwito kele e. Ko daron nga marwolu toku e vajin, ko delung nga milep arini korti jin ngalu. ²² Ko reнге iok jinibb san nisen Jaeras nga mok-metmete naim ne loten elesi ni ko evini jin, ejipa ngatan reнге belan. ²³ Ko on tertere owra “Natuk nesenwarreng otomori pimij. Wurru nungonim kupini kuplingi nevrem reнге, ko vin wel nen pirres luwi!” ²⁴ Ko Iesu

epatevi ni nuru oran. Ko delung elep arvijuri suri ni ko arlilji ni.

²⁵ Ko nesevin san nga mesien se nesevin nir muloli tetajer e renge sia esngavöl drromon eru, ²⁶ ko ornge lengleng e esij elep, ewretun elesi dokta elep. Ko olokloksi p̄etp̄eti nevöt sen, ko setete nanu san erres renge ni, ea-runge lengleng ma esij ko. ²⁷ Ko daron nga murnge vajin nanu nga Iesu mulolir, ko esilvi delung nir vitu ko evini morie, ko ejpari sunsun sen. ²⁸ Suri orrorrmi renge nolon, owra “Poro bbong bejpari bongsi sunsun sen ko ngok inu ßerres luwi ko pa.” ²⁹ Ko daron mawos nga pa mijpari e ko mete drra emes, ko ornge renge niben nga ni erres pa osuw renge mesien sen. ³⁰ Renge daron mawos nen Iesu ornge renge niben nga derteren owlu lingi ni, ko erieni ni ko osusi owra “Isi ko mijpari sunsun suk?” ³¹ Ko jinibb sen nir arwerai tevi, arwera “Po! ko kulesi delung elep arlililjim, ko erpese nik kuwra isi ejparim?” ³² Ko ni okluklu wor emteni rrale nir, owra p̄ilesi isi ko ololi nanu ngel. ³³ Ko nesevin nen emtutu ko eririr, orongwose sev nga ni muloli. Ko evini ejipa vitan renge ßela Iesu ko owra weretunen nir tevi. ³⁴ Ko ni owrai tevi vinnen, owra “Natuk, nosurien som ololim kumrres. Kupluwi renge demat, kures ko pa renge mesien som.”

³⁵ Daron nga m̄irij malum e ko jinibb sopor arivel renge naim se Jaeras vini, ko arwerai tevi Jaeras arwera “Natum nesenwarreng emij pa osuw. Kuplinglingi Numal, setemun kupvijajeng rengen.” ³⁶ Ko Iesu sete ewer suri nale nga

marwerai nir, owrai tevi owra “Sete kupmetutu. Sansan kobbong, kuposuri.” ³⁷ Ko ni ewer ore jinibb nir sete san pivijuri, sansan kobbong Pita ko Jemes ko Jon, Jemes wor tasin. ³⁸ Ko nir aran vajin renge naim se Jaeras. Ko Iesu elesi nga nir muwun saut, ko arting vijajeng lengleng, arul temijpal van mare. ³⁹ Ko ni evan loloim, ko owrai tevi nir, owra “Erpese kami kamting vijajeng? Nesenwarreng sete emij, ko ematurrwel kobbong.” ⁴⁰ Ko nir arunge erij se lenglengen, ko armen keraji e. Ko ejelir aran vare e, ko elai kis bbong tata ko tasu se nesenwarreng ko nir nga marpitevi ni. Ko ni evan renge lat nga nesenwarreng mimatur ren. ⁴¹ Ko orrul totkoni nevre nesenwarreng ko owrai tevi owra “Talita kum,” nga muwra mirpel: “Nesenwarreng, nuwrai tevi nik kupmera.” ⁴² Ko renge daron mawos nen ko pa nesenwarreng emra, ko evivel. Suri sian esngavöl ko pa drromon eru. Ko bbösa nga milep elair e. ⁴³ Ko Iesu ewer ore nga sete parwowrai nanu ngel tevi jinibb pisan purongwose, pijki. Ko owrai tevir nga parlai nanen sapon tevi vin wel nen purroi.

6

Meri Nasret aroji tweni Iesu

¹ Ko Iesu evel lingi lat nen ko olwi van renge ngaim sen e, ko jinibb sen nir arvijuri suri ni.
² Ko moro nabong ne Sapat mivini, ko ni evan renge naim ne loten ko evisviseni jinibb nir rengen. Ko

nir elep armurrarronge ni, ko bbösa elair e ko arwera “Merel ela norongwosien ngabe le? Ko ok-loli nanu nga marinijnij nawone nir arirpese le? ³ Kerr rramrongwose kobbong, evi metusu, Merri natun, ko tasin Jemes ko Joses, ko Juta, ko Saemon. Ko sete jodin le nir ngel marpitevi kerr?” Ko arong karkare. ⁴ Ko ni owrai tevi nir, owra “Weretunen, propet san arongwos parosuri lat jijle nga mian e. Ko jinibb nga ma renge sisen woswos, ko metka sen nir ko niaken sen nir sete mara-osuri ðelake. Nanu ngok sete erres.” ⁵ Ko ni sete orongwos puloli nanu san ie. Elngi bbong nevren renge nir nga marmesi evis ko, ololi arres luwi. ⁶ Ko ni etaole nga sete marosuri. Ko evel evisviseni jinibb nir rrале vanu nen ngaim nen nir.

Iesu okoni jinibb sen nir esngavöl drromon eru aran arwerwer

⁷ Ko Iesu everus jinibb sen esngavöl drromon eru arini jin, ko elai derteren tevir nga paroji tweni nemin nga marsij nir. Ko ni okoni tweni nir ererwi arivel. ⁸ Ko ni ewer orer, owra “Sete kaptori nanu pisan renge nivelen se kami renge sel, pijki, niv pijki, narr pijki, ko nevöt pijki renge baos kele. Sansan kobbong, kaptori nejipjip pisansan. ⁹ Ko kaprae but se kami, ko sete kapuri sunsun ðieru.” ¹⁰ Ko ni owrai kele tevir owra “Naim ngabe nga kami kapan rengen womu ko parevei kami, kaplik ko pa rengen pijpari daron nga kapa-ivel lingi naim nen. ¹¹ Ko poro renge ngaim san jinibb nen nolor ðiterter, sete parunge kami nga parevei kami van

jir, ko ngok, daron nga kapa-ivel lingi ie, erres kapwirrwirrleni tweni maw nga muto re but se kami renge meter nga parlesi, piviseni tevir nga marloli m̄isij.”

¹² Ko nir arivel lingi, aran arwerwer tevi jinibb nir nga nolor pulululwi. ¹³ Ko aroji tweni nem̄in nga marsij elep arivare renge jinibb nir, ko arjivi oel van renge nir elep nga marmesi, ko arlolir arres luwi.

Numal Erot Antipas os̄pe suri Iesu

¹⁴ Ko Numal Erot Antipas ornge marsūpe Iesu, suri nisen jinibb jile arunge. Ko nir sopor arwera “Jon Baptaes ko otur imare luwi renge mijen, ko ngok niko majingen nga marlelep ngok arimare renge ni, ko ololi nanu nga marinijnij nawon ngok e nir.” ¹⁵ Ko jinibb sopor kele arwera “Ni evi Elaeja,” ko nir sopor kele arwera “Ni evi propet ko, erpe propet ne tuwi san.” ¹⁶ Ko Erot daron nga murnge ko owra “Rrek Jon ko nga inu m̄eta otvi batun, otur imare luwi kele renge mijen kele!”

Mijen se Jon Baptaes

¹⁷ Ko Erot Antipas bonevis pa okoni jinibb san evan orrul totoni Jon ko esre totoni elngi renge naim ne nekaien, suri marongen se Erotias nesevin se tuwan Pilip. Suri ni etkai luwe vinnen, ¹⁸ ko Jon owrai tevi Erot, owra “Sete erres nga nik kuptekai luwe nesen se tuwam.” ¹⁹ Niko Erotias esij lengleng tevi Jon, emrreni parevji pini. Ko Erot ewer ore, ²⁰ suri emtutue Jon; orongwose nga ni evi jinibb san nga m̄irres, evi jinibb on. Ko emetmete ni erres renge naim

ne nekaien. Ko daron nga murnge nale sen, ko eir kobbong renge purnge, ko ornge esij lengleng kele, suri ololi nanu elep.

²¹ Ko mian ko nabong mawos se Erot evini nga ni puloli dabbuen renge nga ni m̃iak e. Puloli tevi numal sen nir, ko batu jinibb nuval nir, ko batu jinibb ne Galili nir. Ko renge daron nen, Erotias elesi evi daron san nga m̃irres se ni. ²² Ko okoni natun nesen m̃elakel evini lolaim ko esew. Ko Erot ko lartul nga marlik tevi renge nanen marlesi, ko arlesi erres p̃elak. Ko numal Erot owrai limjer tevi vinnen owra “Kupngoni tevik isev nga nik kumrreni ko inu ßelai tevim!”

²³ Ko ni ojuji lengleng mare ko owrai tevi vinnen owra “Isev tama san nga poro kupngoni tevik, ßelai tevim; poro pivi devje vanu suk, ko ßelai ko wor tevim.” ²⁴ Ko ni ean vare ko osusi tevi tasu sen, owra “Bongoni sev le?” Ko tasu sen owra lweni tevi owra “Kupngoni batu Jon Baptaes.”

²⁵ Vinnen ewit olwi evel mawose numal ko ongoni tevi owra “Numrreni nik kupla Jon Baptaes batun tevik renge narov.” ²⁶ Ko numal orrorrmi elep suri sev nga ni mimarong pa rengen. Ko suri muloli pa rijrijen sen rengen, ko suri kele nir nga marlik tevi renge nanen nga maraan, nir jile arunge, ngok setemun orongwos pumus. ²⁷ Ko ni owrai tevi jinibb sen san pian renge naim ne nekaien ko p̃ita otvi batu Jon, ko p̃ila lweni vini. Ko m̃ernen evan, eta otvi jile, ²⁸ ko esale lweni renge narov vini. Ko elai tevi nesenwarreng, ko nesenwarreng esale elai tevi tasu sen. ²⁹ Ko daron nga Jon jinibb sen nir marunge, ko aran arwosi niben, aran artevni

rengé dubb.

Iesu owngani jinibb evi nuvasngavöl nuvalim (5000)

³⁰ Jinibb se Iesu nir arlulwi vini arlik korti ji Iesu, ko arsuþe suri nanu jikle tevi ni sev nga marlolir, ko sev nga marvisviseni tevi jinibb nir.

³¹ Ko ni owrai tevir, owra “Kami kis kobbong kapini, kappitevik kerr pian rengé lolo merwer e, ko kapmosi soþon.” Suri iok jinibb arinini jir ko arlululwi, ko ololi setete daron ser oþoe, erpok kele re daron ne nanen kele. ³² Ko nir aran rengé drrav e arsa rengen, ko arwolu silveni tweni bbong lat san nga mivi lolo merwer.

³³ Ko jinibb ne ngaim nen nir arlesir daron nga marwolu e. Ko nir elep arlesi woser, ko arwolu orer kali ngaut e, ko arwowomu rengé nir rengé lat nen. ³⁴ Ko Iesu nir jinibb sen arwolu toku; ko ni oþubbul, ko elesi delung nga milep nga milep marlik pa. Ko orrorrmi lengenge nir, suri arirpe sipsip nga jinibb nga muwowomue nir mijkie. Ko ni etipatun evisvisenir e nanu elep.

³⁵ Ko mian ko nat nga mirivriv evini vajin. Ko jinibb sen nir arini jin ko arwerai tevi ni, arwera “Tel evi lolo merwer le, ko nial otomori pa piwaj pini. ³⁶ Kupkoni tweni nir parivel paran rengé ngaim nga marlelep nir ko nga wewarreng nir nga ngok nir, ko nir lweni wor parwuli niv, suri nanen nga parurroi ejki.” ³⁷ Ko ni owrai lweni tevir, owra “Kami ko kapla nanen tevir parurroi.” Ko nir arwera lweni tevi, arwera “Ai, merre nevöt ko! Poro pirkok kem naban nabwuli niv e nevöt selva pungut pivaru (200) ko

nablai tevir parurroi?” ³⁸ Ko ni owrai tevir, owra “Ko kami kamtori niv evis? Kapan ta kaplesi.” Ko nir aran arlesi, ko arluwi ko arwera “Namtori elim, ko nai eru.” ³⁹ Ko ni owrai tevir nga parloli jinibb nir parlik ngatan renge mösmös nga miejejen, pivi meling pievis e. ⁴⁰ Ko nir arloli arlik vivöngsur renge meling nir. Meling sopor ongut vesan (100) rengen ko sopor ngavöl elelmi (50) renger. ⁴¹ Ko ni ela niv nga elim nga ko ela nai nga eru nga ko esarrerr imare emteni melrin, ko olot erij erres surir. Ko obbri otvi niv nir, ko elai tevi jinibb sen nir, ko nir arlai tevi jinibb nir. Ko ololi kele erpok renge nai. ⁴² Ko nir jijle arurroi ko nir jijle arup. ⁴³ Ko jinibb sen nir arsere lweni bebje niv nga marurro linglingir ko nai nga marurro linglingir van renge narr esngavöl drromon eru arwun saut er. ⁴⁴ Ko jinibb nga marurroi niv nen nir, nir evi nuvasngavöl nuvalim (5000) totoklai.

Iesu evel renge nuwito nga milep

⁴⁵ Ko Iesu ololi jinibb sen nir arsa van renge drrav parwowomu van renge devje nuwi e renge ngaim ne Betsaeta, daron nga ni pukoni tweni jinibb nir parivel e. ⁴⁶ Vitunen renge mukoni tweni jile nir marivel e, ko ni esan vajin evel otongsa van renge botwen nga pulot. ⁴⁷ Mian ko nat nga mirivriv e vini vajin, ko drrav esal ko pa renge liven mesa renge nuwito. Ko ni esan elik jer ngaut. ⁴⁸ Ko elesi nga nir marsu marunge m̄isij, suri arsu tere ling. Ko mian ko nat otomori p̄isal p̄irin, ko evan jir, evel renge nuwi. Mian ko evini mori jir, ko ololi erpe owra p̄iasie nir.

⁴⁹ Ko daron nga nir marlesi nga mivel renge drru nuwi mare, ko arorrmi rreknga evi nemin san, ko arkail lengleng van mare. ⁵⁰ Nir jijle arlesi ko nolor opotpote elep. Ko ni esaro ngavilvilsen erij tevir, owra “Inu lebbong, nolo kami p̄irres! Sete kapmetutu.” ⁵¹ Ko ni esa van mare renge drrav jir, ko ling omol evesane. Ngok ololi bbösa ela nir e elep. ⁵² Suri sete arongwose suri nanu nga m̄inijnij nawone nga Iesu muloli re devjen ne niv, norrorrmien ser sete oteo.

Iesu ololi jinibb nga renge Genesaret sapor arres luwi

⁵³ Ko nir arwolu pelaot kele arini renge vanu ne Genesaret e renge devje nuwito e, ko arile totoni drrav renge lat nen. ⁵⁴ Ko daron nga maroka-jubbjubbul renge drrav, ko jinibb nga ie nir ngavilvil arlesi wose Iesu, ko arini jin. Ko ni ololi nir elep arres luwi. ⁵⁵ Ko jinibb nir arwolu p̄etp̄eti renge vanu nen, ko arwosi nir nga marmesi renge maling ser vini jin renge ngabe nga ni m̄ilik e. ⁵⁶ Ko ngabe nga ni mian rengen, renge ngaim nga welili rreknga ngaim nga milep, arwosi nir nga marmesi van renge maket nir, ko arngoni tevi nga poro bbong parjipari bongsi sunsun sen. Ko nir jijle nga marjipari arres luwi.

Jinibb nga marlelep renge m̄eri Isrel nir ar-lolarsi Iesu suri sete mutori murru vanu ser

7

¹ Parasi nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien arivel renge Jerusalem e vini, arini

arlik korti ji Iesu. ² Ko nir arlesi nga jinibb sen nir nevrer arrokitkit nga marurro niv, sete arjejavöl. ³ Parasi ko mēri Isrel nir artori murrun ne jejavölen se ĩrterwarreng ser nir eterter. Poro sete parjejavöl, ko ngok sete paraan. ⁴ Ko poro parlulwi reнге maket vini, ko poro sete parjejavöl ko ngok sete arongwos paraan. Ko nanu elep kele nga martori mirpok, reнге marrawe biles minminen ko sospen ko besin ko maling.

⁵ Ko Parasi nen nir ko jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien nen nir arsusi tevi ni, arwera “Erpese nga nik jinibb som nir sete marvijuri murru ĩrterawarreng se kerr nir nga tuwi, ko marurroi niv tevi nevrer nga marrokitkit?” ⁶ Ko ni owrai tevir, owra “Aesea owrai erres kemkamē suri kami sel se kami eru, nga muwrai mirpel, muwra ‘Lartul ngel nir arosuri inu tevi nevlu jingor kobbong, ko nolor oto ngasue inu. ⁷ Arloto nawone inu. Arvisviseni nevisvisenien nga mivi se jinibb bbong.’ ⁸ Erpok ko, kami kamlinglingi kurtweni nesesreien se Atua, ko kamtori murrun ne rijen se jinibb kobbong nir eterter.” ⁹ Ko ni owrai kele tevir, “Kami kamlinglingi kurtweni jerjere nale nesesreien se Atua, ko kamwera kaptori murrun ne rijen se kami. ¹⁰ Suri Moses owra ‘Kuprrormi lilane tata som ko tasu som. Mēr nga mīrij mīsij tevi tata sen rreknga tasu sen sete orongwos pimaur, kaprevji pini ko wor.’ ¹¹ Ko kami vajin kamwera ‘Poro nanu san nga moro jinibb san pīlai tevi tata sen rreknga tasu sen, ko puwra “Ejki, nanu ngel on, ko evi se Atua,” ¹² ko

kami kamwera “Ejki, erres kobbong, setemun mia-lai nanu nen tevi tata sen rreknga tasu sen.”
¹³ Kamlinglingi kurtweni nale se Atua evi nanu nawon, suri kamtori murrin ne rijen se kami. Ko nanu elep kele nga marirpok nir kamok-þelak kamok-lolir.”

Nanu nga marloli jinibb murro renge no Atua

¹⁴ Ko ni everus kele delung nir arini jin, ko owrai tevir owra “Kapmurrarronge inu þirres ko kaprunge nanu nga bowrai ngel: ¹⁵ Sete nanu san nga mivel vare e van renge nolo jinibb ololi orro, ejki. Ko nanu nga marpelari ko ma renge nolo jinibb arivi nanu nga marloli jinibb murro. ¹⁶ [Poron kami san boron otoi ko purnge re nolo boron!]”^C

¹⁷ Ko ni evel lingi delung nir ko evini renge loloim e; ko jinibb sen nir arini jin ko arsusi rongorngenge nale nen tevi ni. ¹⁸ Ko ni owrai tevi nir owra “Kami kele kamlengleng kamirpe nir? Sete kamrongwose nga nanu nga mivel vare van renge nolo jinibb e sete orongwos puloli purro. ¹⁹ Suri sete evan renge nolon, ko evan renge depain kobbong, ko easi tweni.” Owrai erpok nga nanen jijle arres kobbong, sete arongwos parwer ore nanen san puon nga jinibb sete purroi.

²⁰ Ko ni owra kele, “Nanu nga ma mivare ko renge nolo jinibb vini, ngok ko ma ololi jinibb orro rengen. ²¹⁻²² Suri renge nolo jinibb ko nanu ngel nir marpelpelari, ko norrorrmien nga

^C **7:16** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

marsij marivare: Arvevna, arevji pini jinibb, arkerkeris, arwer lokloksi jinibb, arij melmelas ko arsopsoŕe Atua, nolor emrremrreni nanu nir, nolor eleplep, arloli murru lenglengen ser, arloli nolor nga mian mare ŕelak. Ko nesevin arloli murrur nga martori joror nir nga sete marmomsawos re mete jinibb nir, ko norman ean ji nesevin nga sete evi nesen sen, ko nesevin ean ji norman nga sete evi diwen sen. Ko arloli murrun karkar lele nir nga marsij nir. ²³ Nanu nga marsij ngel nir arpelpelari renge nolo jinibb vini vare e, ko nir ko arloli jinibb orro.”

Nesenwarreng san, Iesu oji tweni demij rengen eivare

²⁴ Mian ko Iesu evel lingi ie, ko evan renge ngaim nga muto mori Taea san. Ko evan renge loloim nen san, ko sete emrreni san purongwose; owra ŕisan ŕilik. Ko ejki rres nawon, sete orongwos piteptepi. ²⁵ Ko nesenwarreng san, nesevin san natun, nemŕin nga mŕisij san esisilvi. Ko nesevin nga natun nen ornge nga Iesu mŕilik ie; ko esaro ngavilil van jin, ko evan ejipa van ngatan renge belan. ²⁶ Vinnen evi nesevin ne vare san, ko eak renge Ponisia, ngaim nga welili ne Siria san. Ko ongoni tevi Iesu nga puoji tweni nemŕin nga mŕisij nen nga mŕisisilvi natun nen, pivare lingi. ²⁷ Ko ni owrai tevi vinnen owra “Nanwarreng paraan parup puwomu, suri sete erres nga parla nanen se bipiwarreng ko parsor tweni tevi guli.” Ni ewirr nale ngok mirpok ngok suri tetajer mŕeri Isrel nir arok-wera “guli” e jinibb ne vare nir. ²⁸ Ko vin nga otuw lweni

nale tevi, owra “Erpok ko Numal, ko guli ngok nir nga marmatur reнге melve tep ngok nir arok-urrurroi bebje nanen se bipiwarreng sopen!”
²⁹ Ko ni owrai tevi vinnen owra “Suri kumwerai mirpok, ko kupluwi suri sel som, kupiel. Nem̄in nga m̄isij nen eivare pa lingi natum.”

³⁰ Ko daron nga vin nga mulwi vini reнге naim sen e, ko elesi nga nem̄in nga m̄isij eivare lingi pa natun osuw, ko natun erres vajin ematur reнге maling.

Iesu ololi jinibb san nga boron muwonwon ko nemen m̄ikel erres luwi

³¹ Iesu evel lingi kele Taea ko olwi, ekalie otvi reнге Saeton e, evel rrurrngi reнге livö ne Ngaim Esngavöl, olwi vini reнге nuwito ne Galili. ³² Ko jinibb sapor arpitevi jinibb san nga mivi borwon ko nemen m̄ikel vini jin. Ko nir arngoni tevi ni nga ni p̄ilngi nevren reнге m̄nernen ko puloli ni p̄irres luwi. ³³ Ko Iesu eptevi tweni m̄nernen lingi delung nir, ko nuru kis orsan ortur talev. Ko ni ojongroni bbös nevren reнге nolo boro m̄nernen, musuw ko evrae kele ni luwi wor nevren ko ejpari m̄nernen nemen e. ³⁴ Musuw, ko eleng raji meten oklu emteni melrin, ko engavsi ko owra “Epata”, nga muwra mirpel, “Borom p̄iap, ko nemem pimtarp!”
³⁵ Ko m̄nernen boron eap ko orngurnge nanu vajin, ko nanu nga m̄isre totoni nemen emtarup lingi; ko ni erij vajin erres. ³⁶ Ko Iesu ewer orer nga nir sete parwerwerai nanu ngel tevi jinibb pisan pijki, ewer ore lenglengen e nir wor rengen. Ko nir armerreni lenglengen wor

parwowrai, ko arwowrai tweni; arsupsuḗ vajin elep lengleng. ³⁷ Bbösa nga milep elair ko arwera “Aro, ni ololi nanu elep arres, ololi kele borwon ngel kele nga nemen m̄ikel ngel erres luwi.”

8

Iesu ela nanen tevi jinibb evi nuvasngavöl vavij (4000)

¹ Renge nabong nen nir, delung elep nga elep armot rrale Iesu; ko nanu san ejki nga parurroi. Ko Iesu everus jinibb sen nir arini jin ko owrai tevir owra ² “Nurrorrmi lenglengen e delung ngel nir elep, suri arlik tevik nabong itul le pa, ko sete artori jere mun nanu san nga parurroi. ³ Ko poro bokoni twenir re nga numer m̄iajir mirpok, ko tara-maob renge sel, suri nir sapon arivel wor ngasu ko vini.” ⁴ Ko jinibb sen nir arwerai lweni tevi ni arwera “Po! Nabla niv ngabe le nga pivtere lartul ngel nir parurroi parup e? Suri iel evi lolo merwer le!” ⁵ Ko ni osusi tevi nir owra “Ko kami kamtori niv evis?” Ko nir arwera lweni tevi ni arwera “Mmmm...ebut bbölbööl lebbong!”

⁶ Ko ni owrai tevi delung nir owra parlik ngatan renge dan, ko ni ela niv nga ebut nga nir, ko olot owra erres tevi Atua surir. Ko otpoir ko elair tevi jinibb sen nir, ko jinibb sen nir arselsaler van ji jinibb nir. ⁷ Ko nir artori nai nga wowarrensop, ko ni erij erres kele suri nai nga nir, ko owrai tevi nir parselsaler kele van ji jinibb nir. ⁸ Ko nir jile arurroi, ko arup. Ko arsersere lululweni bebjen nga marjipon van renge narr ebut arwun saut. ⁹ Nir totoklai nga

marurroi ejpari nuvasngavöl vavij (4000) sapon. Ko ni okoni twenir arivel. ¹⁰ Ko esaro ngavilvil esa renge drrav tevi jinibb sen nir, aran devjen e renge Dalmanuta e.

Parasi sopor armerreni parlesi nelesien pisan

¹¹ Ko Parasi sopor arini ji ni, arwera parrowrowe ni; arsusi kerkerasi tevi ni, armerreni parlesi nelesien ne melrin san nga ni puloli. ¹² Ko Iesu engavsi lenglengen e ko owra “Erpese dul ngel nir arpej nelesien? Nuwretun nga nuwretun lengleng nuwrai tevi kami, sete maralai nelesien san tevi dul ngel nir.” ¹³ Ko ni evel lingir ean kele esa renge drrav aran renge devje nuwito e.

Iesu osur terter tevi jinibb sen nir suri norrormien ser sete otoa

¹⁴ Nir armalie parla nanen sapon nga partor mas e, artotori suri bbong niv sansan bbölbööl renge drrav. ¹⁵ Ko Iesu osur terter tevir owra “Kapkulkulu metmet p̄irres renge is ne Parasi ko is ne Erot, tulokloksi kami.” ¹⁶ Ko nir arwerwera lululweni tevir arwera “Suri kerr sete rramtori niv te, niko muwrai mirpok ngok.” ¹⁷ Iesu orongwose norrormien ser ko owrai tevir, “Kamok-werwera lululweni kami e sev ko? Suri sev norrormien se kami oto re niv bbong, ko sete kamlesi wose, ko sete kamrongwose? Norrormien se kami sete otoa? ¹⁸ Mete kami otoa pa, ko sete kamlesi? Boro kami otoa pa, ko sete kamrunge e? ¹⁹ Renge wosenen nga inu motpoi otvi niv elim tevi nir nuvasngavöl nuvalim, ko kami kamsersere lululweni bebjen

nga marjijpon van renge narr evis nga marwun saute?” Ko nir arwera “Esgavöl drromon eru.”
²⁰ “Ko renge niv nga ebut nga m̄elai tevi nir nuvasngavöl vavij, kami kamsersere lululweni bebjen van renge narr evis arwun saute?” Ko nir arwera “Ebut.”
²¹ Ko ni owra lweni tevir owra “Ko ngok kami setewor kamrongwose derteren suk?”

Iesu ololi jinibb nga meten murrorr san erres luwi renge Betsaeta

²² Iesu ko jinibb sen nir arini renge Betsaeta, ko jinibb sopor arpitevi jinibb san nga meten murrorr vini ji Iesu, ko arngoni ni nga ni p̄ilngi nevren renge m̄ernen.
²³ Ko ni orrul totkoni metrrorr nen nevren ko eptevi tweni renge ngaim van vare e, ko evrae meten e nolton ko elngi nevren nuru rengen. Ko osusi tevi ni owra “Kuleslesi nanu san?”
²⁴ Ko ni okluklu emteni rrale ni, ko owra “Nulesi jinibb nir, nulesir arirpe duru nai arivel.”
²⁵ Ko Iesu elngi kele nevren nuru renge mete metrrorr nen nuru, ko metrrorr emet teretre oklu luwi erres vajin, emteni nanu jijle arres.
²⁶ Ko Iesu owrai tevi ni owra “Kupluwi ko pa van renge naim som e, setemun kupiel limjer re ngaim,” ko okoni tweni.

Pita owra tweni nga Iesu evi Kristo

²⁷ Iesu nir jinibb sen nir arivel aran renge ngaim jile ne Sisaria Pilipae nir. Ko renge sel ni osusi tevi jinibb sen nir, owrai tevir, “Jinibb nir arwera inu nuvi isi?”
²⁸ Ko nir arwerai tevi ni, “Sopor arwera Jon Baptaes, ko sopor arwera Elaeja, ko sopor arwera propet san.”
²⁹ Ko ni

osusi tevi nir kele, “Ko kami, kamwera inu nuvi isi?” Pita owra lweni tevi ni, “Nik kuvi Mesaea nen ko, nga namok-tirive.” ³⁰ Ko Iesu ewer orer owra “Sete kapwerwerai tevi jinibb pisan, pijki.”

Iesu owowrai wowomue tevi jinibb sen nir nga ni pimij ko pia-maur luwi kele renge mijen.

³¹ Iesu etipatun evisviseni jinibb sen nir, owrai tevir nga ni Jinibb Mawos purnge wor p̃isij ko renge nanu pilep lengleng. Ko b̃irterawarrend ko batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir parungasi ni, ko parevji pini. Ko nabong p̃itul ko pimaur luwi. ³² Ni owrai tweni nale ngel limjer, ko niko Pita eptevi taleve ni ko erij terter tevi ko ewer ore ni. ³³ Ko ni erieni emteni jinibb sen nir, ko otortori Pita ewer ore owra “Kupini renge durek e, nik Demij! Suri nik sete kurrormi nanu nga marivi se Atua, kurrormi nanu nga marivi se jinibb bbong.”

Jinibb se Iesu pimali wor ni lweni

³⁴ Ko Iesu everus jinibb sen nir ko delung nir vini jin, ko owrai tevir owra “Poro jinibb san puwra pivijurik, ni putor ore nanu nga ni bbong mimrreni, ko puwosi nai pelaot sen ko pivijurik. ³⁵ Poro san puwra putor totoni mauren sen, mian ko pia-tor jabble; ko poro nga san pimaronge mauren sen suri mivijuri inu ko suri nosp̃en nga m̃irres, ko mian ko pia-lai vajin mauren nga m̃irres. ³⁶ Poro jinibb pisan p̃ilai p̃etp̃eti nanu ne iel ngatan ngel nir, ko putor jabble mauren sen pijijki, ko p̃ilesi sev ko p̃irres rengen? ³⁷ Jinibb p̃ila isev p̃ikle lweni mauren sen e? ³⁸ Ko isi

san poro pimanune inu ko nale suk renge dul nga muloli karkar nanu nga m̄isij ngel, inu kele Jinibb Mawos bemanune ni renge daron nga beavini e renge nosrövien se Tata suk tevi anglo on nir.”

9

Iesu niben erieni enij kele e

¹ Ko ni owrai tevi nir owra “Nuwretun nuwrai tevi kami, kami sopen renge kami nga kamtur ngel setewor kapmij, ko kaplesi batun vanu se Atua pivini tevi derteren nen.”

² Nabong ouwon asi osuw, vitunen ko Iesu etka Pita ko Jemes ko Jon arpitevi ni, nir kis arsan artongsa van renge botwen nga muwu van mare jer san. Maran mare vajin, ko ni niben erieni enij kele e renge nir nor. ³ Ko sunsun sen erinrin ow raprap titis lengleng; sete san renge iel ngatan orongwos puloli kalek pisan puow raprap jipari. ⁴ Ko renge ie Elaeja ko Moses orpelari limjer jir ko orjiljilwer tevi ni. ⁵ Ko Pita owrai tevi Iesu owra “Numal, erres kem namlik pa iel! Kem nabloli gorkoraim p̄itul, san pivi se nik, ko san pivi se Moses, ko san pivi se Elaeja.” ⁶ Ni errerlrenge nanu nga puwrai, suri metutuen nga milep elair, armetutu elep.

⁷ Ko mian ko nabor san esal vini ko esalsal ore iok; ko renge nabor nen drrelan san eplari rengen, owra “Ngel evi natuk nga memrreni, ko ngok kami kaprunge ni.” ⁸ Ngavilvilsen arienir arkulkulu pej; ko setemun arlesi san, ejki mun, Iesu kis vajin esan eptevi nir.

⁹ Ko mian ko renge daron nga marok-jubbul vajin renge botwen vini ngatan e, ko ni ewer orer nga sete parwowra nanu ngel nir nga marlesir ngel tevi jinibb pisan, pian pijpari daron nga Jinibb Mawos pimaur luwi kele renge mijen. ¹⁰ Nir artori totoni nale nga muwrai tevi nir kis ngok, ko nir arsususi lululweni tevi nir, “Owra puwra sev ko nga muwra ‘pimaur luwi kele renge mijen’?”

Nir arsuṽe suri Elaeja

¹¹ Ko nir arsususi tevi Iesu arwera “Jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien arsuṽe suri arwera Elaeja pivini ko wor puwomu.” ¹² Ko Iesu owra “Ewretun Elaeja pivini ko wor puwomu ko puloli nanu jijle parto ṽirres puwomu. Ko erpese le maruli suri Jinibb Mawos nga nolor pijebreni ni ko ni purnge ṽisij renge nanu pilep? ¹³ Ko inu nuwretun nuwrai tevi kami, Elaeja evini pa osuw, ko nir arloli nanu nga marmerrreni tevi ni osorsan tevi nga maruli suri ni e.”

Iesu oji tweni demij san renge bipiwarreng san

¹⁴ Ko daron nga marluwi vajin vini ji jinibb se Iesu e sopor nen nir, ko arlesi nga delung nga milep martur rraler, ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien marok-susi rongornge nanu sapon tevir. ¹⁵ Ko ngavilvilsen daron nga delung markulu sweri ni ko bbösa nga milep elair e, ko arwolu ore aran jin. ¹⁶ Ko ni osusi tevi nir owra “Ko kami kamok-susi rongornge sev ko tevi nir iok?” ¹⁷ Ko nir san nga renge delung ngok owrai tevi ni, “Numal, nuptevi natuk le ngel pivinuk jim. Nemñin nga mñisij esisilvi ko evi

nabbut, sete erij. ¹⁸ Ko ngabe nga poro piptevi van e ko evivrrule ko osurrngoni temijpale, ko melabbsen eplari reнге jingon, ko orrliw ko erivtet ko aji nisen. Ko nuwrai tevi jinibb som nir nga nir paroҗi tweni, ko sete arongwos parloli.” ¹⁹ Ko Iesu owrai tevir owra “Kami dul ngel sete kamosuri ko! Bepatevi kami pijpari seveling? Borнге p̄isij suri kami pijpari seveling? Kaptekai ni pivini jik!” ²⁰ Ko nir arpitevi ni vini jin. Ko moka-lesi Iesu ko neṁin nga ṁisij evivrrule ṁer wel nen, ko ewajeni ngatan reнге dan elilawij, melabbsen eplari reнге jingon. ²¹ Ko Iesu osusi tevi tata se ṁer wel nen owra “Seveling le pa nanu ngel mivini reнге?” Ko ni owra “Reнге daron nga mivi malum bipi e ko. ²² Ko momori ok-wajeni van reнге nabb ko reнге nuwi, owra pok-tor pini. Ko poro nga nik kuprrormi kem, ko kurongwos kuploli nanu pisan, kupla se kem!” ²³ Iesu owrai tevi ṁernen, “E, kuwrai kuwra ‘Poro nik kurongwos kuploli,’ ko sete oto iok ko. Oto wor re nik nosurien som ko. Suri poro kuposuri, ko nanu jijle armalum kobbong reнге ṁer nga muosuri.” ²⁴ Ko tata se bipiwarreng esaro ngavilvilsen ekail owra “Nuosuri, kupla se inu nga sete mosuri!” ²⁵ Ko daron nga Iesu ṁilesi delung marwolwolu vini korti, ko ewer ore neṁin nga ṁisij, osur terter tevi ni owra “Nik neṁin ne nabbut ko borwon, kupivare lingi ni, ko sete kupsilvi ni kele!” ²⁶ Ko neṁin nga ṁisij ekail lengleng, ko evirvireni ṁer wel nen elep, ko esil ivare reнге. Ko ṁer wel nen erpe mimij pa, ololi jinibb elep arwera “O, emij pa!” ²⁷ Ko Iesu ervei nevren, ko esa raji

imare, ko m̄er wel nen otur imare.

²⁸ Mian ko daron nga mivini vajin renge naim e, ko jinibb sen nir arsusi silveni tevi ni arwera “Erpese nga kem sete namrongwose naboji tweni?” ²⁹ Ko ni owra lweni tevir owra “Nem̄in nga mirpel ngel, eterter lenglengen nga pivivare. Sansan kobbong, renge verusen.”

Iesu owra lweni kele tevir nga ni pimij ko wor

³⁰ Ko nir arivel lingi lat nen, ko arivel oti renge vanu ne Galili. Ko Iesu sete emrreni nga san purongwose. ³¹ Ko ni evisviseni jinibb sen nir, owrai tevir owra “Jinibb Mawos partekai van renge nevre jinibb nir ko parevji pimij. Ko vitunen renge daron nga marevji mimij e ko nabong p̄itolin vajin, ko ni pia-maur luwi kele.”

³² Ko nir arrelenge nale nga muwrai ngok, ko armetutue nga parsusi lweni tevi ni.

Isi pivi jinibb nga milep jer nen renge nir

³³ Ko nir arini renge Kapaneam, ko aran arlik renge naim se Pita. Ko ni osusi tevi nir owra “Kami kamok-rij latlat lululweni kami renge sel ngok. Suri sev ko?” ³⁴ Ko nir armurrarrong, suri nir arok-rij latlat lululweni tevi nir renge sel suri isi pivi jinibb nga milep jer renge nir.

³⁵ Ko ni esakel ngatan ko everus jinibb sen nen nir esngav̄öl drromon eru arini jin. Ko owrai tevir, “Poru jinibb pisan puwra pivi jinibb nga milep jer nen, ko ngok ni pia-ivi jinibb nga welili jer nen, pia-ivi jinibb ne majingen ser.”

³⁶ Ko ni etkai bipiwarreng nga welili san ko elngi elik renge liven renge nir, ko owosi esale renge nevren nuru ko owrai tevir owra ³⁷ “Isi nga

ṗitkai bipiwarreng nga welili san nga mirpel ngel vini jin reнге inu nisek, ko ngok erpe ni etkai inu ko pa. Ko isi nga mĩtkai inu, erpe sete etkai inu ko, ko etkai ni nga mukoni inu ko.”

Mer nga sete mĩtre kerr; ni evi kerrkerr ko

³⁸ Ko Jon owrai tevi owra “Numal, namlesi jinibb san oji tweni demij reнге nik nisek, ko namwer ore, suri nga ni sete evijuri kerr.” ³⁹ Ko Iesu owrai tevi nir owra “Sete kapwer ore ni. Suri sete jinibb san orongwos puloli majingen nga milep reнге inu nisek ko putur imare vajin ko ṗirij ṗisij tevi inu. ⁴⁰ Mer nga sete mĩtre kerr, ni evi kerrkerr ko san. ⁴¹ Nuwretun nuwrai tevi kami, Isi nga ṗilai bbong biles nuwi wel san tevi kami kapmini suri kami kamivi se inu Mesaea, m̃nren setete mia-tor jabble nowlin.

Nanu nga marongwos parloli jinibb parjilaklak

⁴² “Ko isi san poro puloli bipiwarreng nga ngel nga muosurik ngel san pijilaklak, erres ṗelak poro m̃nren parruloni nevöt nga milep temijpal san reнге nowen ko parjuröni reнге dis mot. ⁴³ Ko poro nevrem pulolim kupjilaklak, kuptai otvi; puloli ṗirres ṗelak nga kupasi van re mauren, ṗiasie nga nevrem korti nuru nga pulolim kupan reнге lat ne nejikien, reнге nabb nga sete san orongwos pivsi pini. ⁴⁴ [Naulwij ne lat nen sete arongwos parmij ko nabb nen sete arongwos parvisi pini.]D ⁴⁵ Ko poro belam pulolim kupjilaklak, kuptai otvi; puloli ṗirres

---

D 9:44 Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

þelak nga kupasi van re mauren, þiasie nga þelam korti nuru nga pulolim kupan reнге lat ne nejikien, reнге nabb nga sete san orngwos pivsi pini. ⁴⁶ [Naulwij ne lat nen sete arongwos parmij ko nabb nen sete arongwos parvisi pini.]^E
⁴⁷ Ko poro metem pulolim kupjilaklak, kupwirr tweni; puloli þirres reнге nga kupsilvi batun vanu se Atua tevi metem pisansan, þiasie nga metem korti nuru nga pulolim kupan reнге lat ne nejikien reнге nabb nga sete san orngwos pivsi pini. ⁴⁸ Naulwij ne lat nen sete arongwos parmij ko nabb nen sete arongwos parvisi pini.

⁴⁹ Jinibb jikle Atua purrowrrow nir reнге nabb, pusorsan tevi marsuli lesi nevöt mot.^F Poro nga ñisij, ko nabb þiani pivi niavin. Ko poro nga ñirres, sete nabb orngwos þiani lokloksi. Erpok kele marlingi sol reнге nanen nga parunge lesi dilten, dilten erres, rreknga esij. ⁵⁰ Sol erres, ko poro nga sol dilten nga mimelmel pusuw reнге, ko parloli pimelmel luwi pirpese? Kaptori sol reнге nolo kami, ko kaploli demat tevi kami sisamis luwi.”

10

Iesu erij tevir owra sete erres jinibb þilinglingi kurtweni nesevin sen

¹ Ko Iesu otur imare evel lingi lat nen, ko evini reнге vanu ne Jutia reнге devjen nga muto

---

^E **9:46** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daran nga muli tweni kopi san ne naul ngel. ^F **9:49** Erpe iel, Mak osþe sol, ko namlingi nevöt mot nga puloli mining ne nale sen piplari piñerer.

roroni van renge Jortan e. Ko delung elep kele arini korti jin, ko ni evisvisenir kele erpe nga momori mok-loli pa. ² Ko renge ie Parasi sopor arini jin arwera parrowrrowe ni. Ko arsusi tevi ni arwera “Erpese, renge nale nesesreien evi nanu nga mĩrres nga jinibb p̃ilinglingi kurtweni nesevin sen?” ³ Ko ni owrai lweni tevir owra “Ko Moses owra sev ko tevi kami?” ⁴ Ko nir arwera lweni tevi ni arwera “Moses owra jinibb puli naul nga pukur tweni nesevin sen ko p̃ilai tevi, ko p̃ilngi kurtweni vajin.” ⁵ Ko Iesu owrai lweni tevir, “Suri nolo kami nga mĩterter ko, niko muloli Moses muli nale nesesreien ngel nga puwomue kami. ⁶ Ko renge womu jer mĩtipatun, Atua ololi iel ngatan ko nanu jile, ko ‘ololi jinibb eru, norman san ko nesevin san. ⁷ Ko ngok niko suri mirpel ngel ko, norman pivel lingi tata sen ko tasu sen, pian vajin p̃iptevi nesevin sen. ⁸ Nuru nga eru ngok porivi vajin niben sansan ko metka sansan.’ Ko ngok niko nuru setemun orivi eru, ko orivi vajin niben sansan ko metka sansan. ⁹ Sev nga Atua mijipteni kortoni nuru, sete erres jinibb san p̃ila tweni kele.”

¹⁰ Daron nga marlik vajin loloim ko jinibb sen nir arsusi lweni kele nanu nga tevi ni. ¹¹ Ko ni owrai tevir, “Poro isi san p̃ilngi kurtweni nesen sen ko p̃ilesi kele nesevin m̃inij kele san, ngok olokloksi lenglengen e nesevin sen nga womu, ololi butterter sen tevi. ¹² Ko poro nesevin p̃ilngi kurtweni diwen sen p̃ilik kele ji jinibb m̃inij san, ni kele ololi kobbong erpok, olokloksi diwen sen.”

Iesu erij erres suri bipiwarreng nir

¹³ Ko jinibb sopor arpitevi bipiwarreng sopor vini ji Iesu nga ni ñilngi nevren renger. Ko jinibb sen nir artortori nir nga marpitevi nir vini. ¹⁴ Ko daron nga Iesu ñilesi e ko ololar lengleng, ko owrai tevir, “Kaplínglingi bipiwarreng parini jik, sete kapwer orer te. Suri batun vanu se Atua evi se nir nga nolor marirpe bipiwarreng ngok nir. ¹⁵ Nuwretun nuwrai tevi kami, ñer nga sete puloli nolon pivini pirpe bipiwarreng, ni sete orongwos pia-van renge batun vanu se Atua.” ¹⁶ Ko ni erake totoni bipiwarreng nen nir, ko elngi nevren renger, ko erij erres surir.

Jinibb nga joron milep san emrreni ñila mauren nga sete pusuw

¹⁷ Ko daron nga mivel suri sel, ko jinibb san owlu van jin, ko ejipa jin ngatan, ko osusi tevi ni owra “Numal nga ñirres, inu bololi sev, ko ñelai mauren nga muto tuwi ngok vini?” ¹⁸ Ko Iesu owrai tevi ñernen owra “Erpese nga nik kumwera inu nurres? Sete san erres, Atua kobbong esan. ¹⁹ Nik kurongwos pae nale nesesreien se Atua, ‘Sete kuprevji pini jinibb, sete kupvevna, ko sete kupkerasi san kupvenae, ko sete kupvenae nesevin, sete kupkerkeris, kuposuri tata som ko tasu som nuru ñirres.’ ” ²⁰ Ko ñernen owra lweni tevi Iesu, “O numal, nanu ngel nir nulolir pa renge daron nga mevi nanwarreng malum e ko, mivini mijpari lelingen ngel.” ²¹ Ko Iesu oklu emteni, ko emrreni elep ko owrai tevi ni, “Nanu sansan kobbong setewor kuloli. Kupan

kupwulwule jorom nir ko kuplai nowlir tevi ßeres nir. Ko nik nowlim puto renge melrin. Ko nik kupini vajin kupvijurik.”²² Ko ni non eta dan e Iesu muwrai mirpok, ko evel, ornge lengleng esij. Suri ni evi jinibb nga joron milep.

Evi nanu nga mïterter renge jinibb nga joron milep pian renge batun vanu se Atua

²³ Iesu erieni oklu emteni jinibb sen nir, ko owrai tevir, “Evi nanu nga mïterter milep san renge nir nga joror milep paran renge batun vanu se Atua.”²⁴ Ko nale sen ngok nir bbösa ela jinibb sen e nir, ko arþerþer nawon. Ko Iesu owrai suri lweni keke tevir owra “Nanwarreng nir, evi nanu nga mïterter milep nga san pian renge batun vanu se Atua.”²⁵ Erpe nato, eterter temijpal renge liwen pietiv. Ko nga jinibb nga joron milep þisil asi van renge batun vanu se Atua eterter temijpal wor asie ngok.”^{G 26} Jinibb sen nir arong wonwon nawone nale ngok, bbösa nga milep elair e. Ko arwerwera lululweni tevi nir lweni, “Po! Ko ngok isi le ma orongwos pian renge mauren?”²⁷ Iesu emtenir ko owrai tevir, “Renge jinibb evi nanu nga mïterter. Ko renge Atua ejki, suri nanu jijle armalum kobbong renge Atua.”²⁸ Ko Pita etipatun owrai tevi ni, “E, kuplesi kem namlinglingi nanu ngok jile pa nir ko namvijurim vajin.”²⁹ Iesu erij weli lweni owra “Nuwretun nuwrai tevi kami, sete jinibb san nga mivel lingi naim sen rreknga tuwan

---

G 10:25 Erpe iel, Mak osþe kamel þisil rrurrngi batu nitel san nolon. Ko suri kamel ejki iel, namsuþe nato ela wani.

nir ko tasin nir, rreknga jodin nir rreknga tata sen rreknga tasu sen, rreknga natun nir rreknga vanu sen suri inu marongen suk ko nospen nga mirres, puwra sete orongwos pila weli nanu nga mível lingir ngok nir, ejki, ³⁰ mñernen pila weli pungut ko wor renge daron nga lelingen ngel pivses nir sisamis luwi, metka sen nir ko tuwan tevi tasin nir, ko jodin nir ko tasu sen nir ko natun nir ko vanu sen nir. Ko jinibb parloli p̄isij tevi suri nga muosuri Atua. Ko vitunen vajin pia-lai mauren nga muto tuwi ngok vini. ³¹ Ko jinibb elep nga lelingenok marwowomu, mian ko parvivotu vajin. Ko elep nga lelingenok marvivotu mian ko parwowomu vajin.”

Iesu owra lweni kele nga mian ko ni pimij

³² Nir arusri sel artongsa van renge Jerusalem e. Ko Iesu ewit ko owowomue nir ie, ko jinibb sen nir bbösa elair e nga mimawose Jerusalem mirpok, ko jinibb nga marvijurir armetutu. Ko ni eptevi tweni jinibb sen esngavöl drromon eru, ko ospe suri nanu nga para-pelari renge ni tevi nir. ³³ Owra “Kaplesi, rraplongsa le pa van renge Jerusalem. Ko partekai inu Jinibb Mawos van ji batun numal ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir. Ko nir parwera erres renge bemij, ko partekai inu van ji jinibb ne vare nir. ³⁴ Ko nir parsopsope inu, ko parverae noltor e inu, ko parvirrvirralli inu, ko parevji pini inu. Ko vitunen renge nabong p̄itolin ko inu bemaure luwi kele.”

Jemes ko Jon orngoni nanu san tevi Iesu

³⁵ Jemes ko Jon, Sepeti natun nuru, orini ji Iesu ko orwera i tevi ni, "Numal, komru nomor-marong nga nik kuploli tevi komru sev nga nobor-ngoni tevi nik." ³⁶ Ko ni owra lweni tevi nuru, "Kamru komor-marong nga inu bololi sev le tevi kamru?" ³⁷ Ko nuru orwera lweni tevi ni, "Komru nomor-marong nga nik kuploli komru tuwen pisakel renge nevrem rres, ko komru tuwen pisakel renge nevrem mair, renge daron ne nosrovien som." ³⁸ Ko Iesu owra i tevi nuru, "Kamru sete komor-rongwose sev nga komor-ngoni. Kamru komor-viter kopor-minmin renge biles ne norongen nga misij nga inu beminmin rengen? Rreknga komor-rongwos kopor-paptaes renge baptaesen ne norongen nga misij nga inu bepaptaes rengen?" ³⁹ Ko nuru orwera i lweni tevi ni, "O-o, nomor-viter." Ko Iesu owra i tevi nuru, "Biles nga inu beminmin rengen, kamru kele kopor-minmin rengen. Ko baptaesen nga inu bepaptaes rengen, kamru kele kopor-paptaes rengen." ⁴⁰ Ko nga kopor-sakel renge inu nevrek rres ko renge nevrek mair sete evi nga inu belai, evi se nir bbong nga Atua muloli terai nir e ko."

Nanu nga muloli jinibb mian mare weretunen

⁴¹ Ko daron nga jinibb sen esngavöl marunge, ko arlolarsi lenglengen e Jemes ko Jon. ⁴² Iesu everus nir vini jin, ko owra i tevir, "Kami kamrongwos pae murru jinibb nga marwera marivi numal nga marwowomu renge jinibb ne vare. Nir arwer orer eterter ko arrowrowe derteren ser renger." ⁴³ Ko kami sete kapirpok. Mer nga mimarong pivi jinibb nga milep renge kami, ni

pivi jinibb ne majingen se kami ko wor. ⁴⁴ Mer nga pimarong pivi jinibb nga puwomu renge kami, ni pivi demij maur se kami jile ko wor. ⁴⁵ Ngok nuwretun, inu Jinibb Mawos kele sete nuvini nga jinibb parmajing suk, ejki. Ko nuvini ma nga bemajing se jinibb nir, ko belai mauren suk pivi nowli jinibb pilep, ko bojri lwenir e.”

Iesu ololi Batimeas meten oklu elesi vajin nanu nir

⁴⁶ Ko nir aran Jeriko. Ko daron nga nir jinibb se Iesu marivel lingi Jeriko e, ko delung nga milep arvijurir. Ko Batimeas nga meten murrorr nga mok-ngun-ngun res, natu Timeas, elik renge roro sel. ⁴⁷ Ko daron nga ni murunge Iesu ne doNasret m̄iasi, ko ekail van owra “Iesu nik metka se Devet, kuprrorrmi inu!” ⁴⁸ Ko jinibb elep arkail ore ni, arwera ni piṣerṣer; ko ni ekail temijpal kele ko owra “Nik metka se Devet, kuprrorrmi inu!” ⁴⁹ Ko Iesu otur murrong, ko owra “Kapverus ni vini.” Ko nir arveruse metrroir arwerai tevi “Nolom pian ngatan, kupmera! Everus nik.” ⁵⁰ Ko ni ewirr tweni sunsun ne melas sen, ko otur imare kasi ko evan ji Iesu. ⁵¹ Ko Iesu osusi lweni tevi metrroir owra “Nik kumarong inu bololi sev tevi nik?” Ko metrroir owrai tevi ni, “Numal, numarong boklu.” ⁵² Ko Iesu owrai tevi ni, “Kupiel suri sel som ko wor. Nosurien som ololim kumrres.” Ko ngavilvil meten oklu luwi evesane, ko evijuri suri ni renge sel.

11

Iesu evan renge Jerusalem, ko jinibb artori ni mare

¹ Daron nga nir marini mori renge Jerusalem e renge Betpas ko Betani renge botwen ne lolnai ne olip, ko ni okoni tweni jinibb sen eru. ² Owrai tevi nuru, “Kopor-mawos renge ngaim nga muto roroni no kamru ngok, ko kopor-lesi natu dongki san niko eati nga jinibb san setewor esakel rrongvi rengen. Kopor-telasi ko kopor-ile vini. ³ Ko poro jinibb pisan puwrai tevi kamru, ‘Erpese komor-loli mirpel?’ Ko kopor-wera, ‘Numal emrreni wor, ko sete mia-periv ko pia-lingi lweni.’ ” ⁴ Ko nuru orivel lingi, oran ko orlesi natu dongki nga miati mori renge roro metali vare renge sel, ko ortelasi. ⁵ Ko jinibb sopor nga martur ie arwerai tevi nuru, “Komor-telasi dali natu dongki ngok suri sev?” ⁶ Ko nuru orwerai lweni tevir erpe nga Iesu muwrai, ko nir arlinglingi nuru orivel. ⁷ Ko nuru orile natu dongki van ji Iesu; ko orp̄elseni sunsun se nuru rengen, ko ni esakel rengen. ⁸ Ko nir elep arp̄elseni sunsun ser renge sel, ko nir sopor arta nablasa nini ko rengsi nai tei raor ko arp̄elsenir renge sel. ⁹ Ko jinibb nga marwowomu ko jinibb nga marvivotu suri arkail arwera “Osana! Numal Atua, nik kurij pa erres tevi ni nga mivini renge nik nisem. ¹⁰ Neiren renge Batun Vanu nga mivini, batun vanu se tata se kerr Devet. Osana van ji Atua ne drromsen mare!”

¹¹ Musuw ko Iesu evan renge Jerusalem ko evan renge Naim On se Atua, ko onunri nanu jijle

nga marto rrale. Ko nat erivriv vajin, ko ni eptevi jinibb sen esngavöl drromon eru ko arluwi van renge Betani e.

Nai san nga wenen mijki rengen

¹² Ko renge mevinen vajin daron nga marivel lingi Betani e, ko numer aji Iesu. ¹³ Ko ni elesi nai pik san otur iokwan, etavös luwi pa, raon otoa. Ko evan mori rengen, owra poro p̃ilesi wenen putoe. Ko moro mivini rengen ko sete elesi nanu san rengen, raon kiskis bbong, suri setewor evi daron nga piwen e. ¹⁴ Ko Iesu erij, owrai tevi, “Setemun jinibb san purro kele wenem, renge lelingen ngel ko pa ko tuwi ngok vini.”

Iesu oji tweni jinibb nga marwulwule joror renge Naim On se Atua

¹⁵ Nir arini renge Jerusalem. Ko Iesu evan loloim renge Naim On se Atua ko oji tweni lartul nga marwulwule nijor renge Naim On ko lartul nga marwulwulir, ko evatpuse tep se nir nga markelkele nevöt ko nai seksakel se nir nga marwulwule wum̃er nir. ¹⁶ Ko ewer ore jinibb nir, sete san puwosi nanu pisan p̃ikali otvi renge live laut ne Naim On e. ¹⁷ Ko ni evisviseni nir owrai tevir, “San oli owra ‘Naim suk pivi naim ne verusen se jinibb ne vanu nga musuw ngok.’ Ko kami kamtur imare vajin ko kamloli evi ‘naim ne venao res!’”

¹⁸ Daron nga batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir marunge e, ko arkulkulu pej sel san nga parevji pini ni rengen. Ko armetutu parrul re ni, suri renge nevisvisenien sen delung jile bbösa elair

e. ¹⁹ Ko renge nat nga mirivriv mivini e ko ni evel lingi ngaim nga milep nen.

Nai pik ngok eviseni derteren ne nosurien

²⁰ Ko moro mevinen renge rorpong marvijuri sel marasi renge lat nen, ko arlesi nai pik nga mukur renge drromon ko mijpari renge laḡen ngatan. ²¹ Ko Pita orrorrmi jipari nga Iesu m̄irij tevi nai nen, ko owrai tevi ni, “Jinibb nevisvisenien, kuplesi nai pik nga nik kumsur terter tevi nga, okur jile.” ²² Ko Iesu erij owra lweni tevi nir, “Kaplingi nosurien se kami renge Atua. ²³ Nuwretun nuwrai tevi kami, Isi san poro puwrai tevi botwen ngel, ‘Kupruj ngasu iok, kupwirr van ngalu e renge dis e,’ ko sete norrorrmien sen p̄ieru e, ko puosuri sev nga muwrai ngok, ko niko nanu nen piplari ko pusorsan tevi nga muwrai. ²⁴ Niko nuwrai tevi kami, Nanu jile nga kami kamngoni renge kamlot, kaposuri ko wor nga kami kaplair, ko kaplair ko vajin. ²⁵ Ko poro nolo kami p̄isij tevi jinibb pisan, ko renge daron nga kami kamtur e nga kaplot, kaptelasi tweni ni. Ko ngok Tata se kami nga m̄ilik renge melrin p̄itlasi tweni nololien se kami. ²⁶ [Ko poro nga kami sete kamtelasi nololien se kami, ko Tata se kami nga m̄ilik re melrin ni kele sete p̄itlasi nololien se kami.]”H

Jinibb nga marwowomu renge m̄eri Isrel nir arsusi nanu san tevi Iesu

H **11:26** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

²⁷ Ko nir arluwi kele vini renge Jerusalem e. Ko daron nga Iesu mok-tutur suri loloim ne Naim On e, ko batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesereien nir ko birterawarrang nir arini jin. ²⁸ Ko arwerai tevi ni, “Renge derteren sev nga nik kumloli nanu ngel nir, rreknga isi elai derteren ngel tevim nga kuploli nanu ngel e nir rengen?” ²⁹ Ko Iesu owrai tevi nir, “Inu bosusi kami mun e nale san nile, ko poro kapwera lweni tevik, ko inu bea-wera lweni tevi kami nga renge derteren sev nga inu mololi nanu ngel nir rengen. ³⁰ Baptaesen se Jon evel renge melrin vini, rreknga evel renge jinibb vini? Kapwerai ta tevik.” ³¹ Nir arwerera lululweni tevir arwera “Poro rrapwera ‘Evel renge melrin vini,’ ko ni puwra ‘Ko erpese sete kami kamosuri ni?’ ³² Ko poro rrapwera ‘Renge jinibb,’ ko iok p̄sij re kerr.” Suri armetutue delung nir, suri nir jile artori Jon evi propet weretunen. ³³ Mian ko arwera lweni tevi Iesu, “Ia, sete namrongwose.” Ko Iesu owrai tevi nir, “Ko inu kele sete numawerai tevi kami renge derteren sev le nga inu mololi nanu ngel nir rengen.”

12

Jinibb nga marsij nga marmetmete naut se numal

¹ Iesu owra nale rrongrrongvi san tevi jinibb nir, owra “Jinibb san orwi naut ne grep san, ko osi rrale nalut rengen. Ko eli bbulwil san renge lat nen nga jinibb parivel renge grep nir ko suwer p̄siseser van rengen. Ko eli naim san nga muwu mare nga parsar ren ko parkulkulu

metmet p̃irres. Ko elai naut nen tevi jinibb sopor nga parmajing rengen, ko ni evel van rege ngaim m̃inij e san. ² Mianan ko mijpari rege daron mawos nen vajin nga partawe wenen e, ko ni okoni jinibb ne majingen sen san van ji jinibb nga marmetmete naut nga, p̃ilai wenen sophon jir. ³ Ko nir arrul re totoni ni, ko arvirrvirrali, ko arkoni tweni evel kiskis olwi. ⁴ Ko ni okoni kele jinibb sen m̃inij nen san evan jir; ko nir arla nevöt ko artuwe rrurrngi batun e, ko arloli esij elep tevi, ko arkoni tweni olwi. ⁵ Ko ni okoni kele jinibb sen m̃inij nen san, ko m̃ernen arevji pini emij. Ko nir elep

kele wor nga mukonir van jir, nir sophon arvirrvirralir, ko nir sopor arevji pinir armij. ⁶ Ko sansan bbölböl vajin ojpon jer, natun nga mimmreni temijpal nen e. Ni okoni vivitu jere evan jir, owra ‘Nir rrekgna parosuri natuk le.’

⁷ “Ko jinibb nga marmetmete naut nen daron nga marlesi, ko arwerwera lululweni tevi nir, ‘Ngok, natun mawos nga pia-la joro tata sen ko ngok. Kerr p̃irevji pini, ko naut sen pivi vajin se kerr e.’ ⁸ Ko arrul totoni ni, ko arevji pini emij, ko arsor tweni van vare e rege naut ne grep nen e.

⁹ “Ngok mirpok ngok, numal ne naut ne grep nen pulwi vini ko puloli sev ko tevir? Ni pivini ko p̃irevji pinir, ko p̃ilai tevi jinibb m̃inij kele sopor.” ¹⁰ Ko Iesu osusi tevir owra “Ia, ko nale nga maruli rege Naul On ngel owra sev le, nga muwra ‘Nabur nga jinibb nga marok-majinge naim marungasi marwirre, niko vajin evi nabur nga murrul totoni naim m̃iterter. ¹¹ Nanu ngel

evi nanu nga mivel ji Numal e vini. Ko evi nanu nga mete kerr mĩlesi taole mĩrres p̃elak.' " ¹² Ko nir nga marwowomu re m̃eri Isrel nir arongwose nga ni owra nale rrongrrongvi nga m̃itre nir rengen, ko arwera parrul totoni; ko armetutue delung nir. Ko arlinglingi arivel lingi.

Erres rengo rrapwuli takis tevi Sisa, batu numal se m̃eri Rom nir?

¹³ Jinibb nga marlelep sopor arkoni Parasi sopor ko jinibb se Erot sopor arini ji Iesu nga parjiljilwer kerkerasi, nga puloli nir partor wos ni rengo nale sen. ¹⁴ Nir arini jin ko arwera tevi ni, "Jinibb nevisvisenien, kem namrongwose nga nik komok-weretun; ko sete kuwer suri jinibb san, ko sete kumanun rragrrag rengo no san, ko komok-visviseni sel se Atua weretunen. Ngok kupwera tevi kem, evi nanu nga m̃irres rengo nale nesesreien se kerr nga rrapwuli takis tevi Sisa, rreknga ejki? Nablai tevi rreknga sete nablai tevi?" ¹⁵ Iesu orongwose nga nir marivel re sel eru, ko owrai tevir, "Suri sev nga kami kamrrowrowe inu mirpok? Kaplai ta nevöt nen pisan vini jik, nga inu belesi ta." ¹⁶ Ko nir arla nevöt nen san tevi ni, elesi jile musuw, ko owrai tevi nir, "Ko isi le non ngel, ko nisen ngel?" Ko nir arwera lweni tevi arwera "Rrekma Sisa ko." ¹⁷ Ko Iesu owrai lweni tevir, "Nanu nga marivi se Sisa, kaplai lweni tevi Sisa. Ko nanu nga marivi se Atua ko kaplai lwenir tevi Atua." Ko bbösa elair e.

Erpese rengo daron nga jinibb mimaur luwi kele rengo mijen

¹⁸ Satusi nir, nga marwera jinibb sete orong-wos pimaur luwi kele renge mijen, arini ji Iesu, ko arsusi kerkerasi tevi ni arwera ¹⁹ “Jinibb nevisvisenien, Moses oli pa renge naul ne nale nesesreien se kerr erpel: ‘Poru jinibb san tuwan pimij lingi nesen sen, ko natu nuru pijkie, ko ngok m̄nernen tasin p̄itkai kele tuwan nesen sen ko pivesi wani metka se tuwan nga mimij ngok.’ ²⁰ Ngok niko jinibb niaken ebut; ko m̄erwomu nen elesi nesevin san, mian ko emij lingi nesevin nen, ko natu nuru ejkie. ²¹ Erwen kele etkai vinnen, ko emij lingi kele, sete natu nuru otoa te ejki. Ko nir itolin kele, ko erpe kele bbong nga womunen nuru. ²² Nir jile nga ebut ngok natur arjiekie. Ngok vitunen vajin ko nesevin nen emij kele. ²³ Ko ngok mirpok ngok, renge daron nga para-maur luwi kele re mijen, vinnen pivi nir si nen ko nesevin sen? Suri nir niaken nga ebut ngok jile nir artekai. Kupwera suri ta we!” ²⁴ Iesu owrai tevi nir, “Suri nanu nga eru ngel le, kami kamsarr nga kamsarr lengleng, suri nga sete kamrongwose Naul On rreknga derteren se Atua. ²⁵ Suri daron nga jinibb nga marmij parmaur luwi renge mijen, setemun norman ko nesevin mora-totko kele, rreknga porleslesi nuru kele, ejki mun. Porlik vajin porirpe anglo ne melrin nir. ²⁶ Ko re devjen ne nga nir nga marmij, nga para-maur luwi kele, ngok kami sete kameve renge naul se Moses renge lat nga marsuḗe suri nai wel san nga muroror, ko nabb sete eani? Renge nai ngok, Atua erij tevi Moses, owra ‘Inu nuvi Atua se Epram, ko Atua se Aesak,

ko Atua se Jekop.’ ²⁷ Ni sete evi Atua se jinibb nga marmij te ejki, evi Atua se nir nga marmaur. Suri derteren sen elep nga elep lingi mijen. Iok kami kamsarr nga kamsarr lenglengen ko nga kamokwera jinibb sete orongwos pimaaur luwi kele re mijen.”

Nale nesesreien se Atua ngabes nen evi drromon jer?

²⁸ Ko san reнге jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien evini, ko omurrarronge nir jile marokbburbburir e nale, ko ornge nga Iesu okrij welir erres p̄elak. Ko osusi tevi ni owra “Nale nesesreien se Atua ngabes nen evi drromon jer reнге nale nesesreien m̄inij nga ngok nen nir nga m̄irres asi nen nga rrapvijuri?” ²⁹ Ko Iesu owra lweni tevi ni owra “Renge nale nesesreien se Atua nga mivi drromsen jer renger erpel, ‘O Isrel, kaprunge Iova Atua se kerr. Ni kobbong esan evi Iova. ³⁰ Ko nik kupmerreni Iova Atua som

tevi nolom jile, ko tevi mauren som jile, ko tevi norrorrmien som jile, ko tevi derteren som jile.’ Ngel ko evi nale nesesreien se Atua nga mivi drromon jer, nga m̄iasi nga ngok nen jile nir. ³¹ Nga surie kele erpel, ‘Nik kupmerreni jinibb nga marlik morie nik pirpe kumrreni lweni nik.’ Setemun nale nesesreien kele san osorsan tevi nga ngel nuru, ejki.” ³² Mernen owra lweni tevi, “Omomsawos ko, Jinibb nevisvisenien, nik kuwra weretunen. Atua sansan kobbong, setemun san kele, ni kobbong esan rres. ³³ Ko nga rrapmerreni ni reнге nolo kerr jile ko norrorrmien se kerr jile, ko derteren se kerr jile,

ko nga rrapmerreni jinibb nga marlik morie kerr pirpe kerr, ngok erres womu re marsuli nanu tevi Atua.” ³⁴ Ko daron nga Iesu m̄ilesi muwra lweni tevi ni mumomsawos, ko owrai tevi ni, “Nik sete kuruj ngasu rragrrag renge batun vanu se Atua.” Vitunen renge ngel ko setemun jinibb san osusi kele nanu san tevi ni, suri armetutu.

Kristo sete evi bbong metka se Devet kis ko, ko evi kele wor Numal sen ko

³⁵ Daron nga Iesu mok-visviseni jinibb nir renge loloim ne Naim On e, ko owrai tevir, “Erpese jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien marwera ‘Mesaea evi Devet natun’?” ³⁶ Suri Devet Nem̄in On esilvi ko owra erpel: ‘Numal Atua owrai tevi Numal suk, “Kuplik renge nevrek rres, kuptiriv pijpari nga bololi devje nuval som nir parirpe lat nga kupbböt ren renge nolon belam ngatan.” ’ ³⁷ Devet lweni wor owra ni evi Numal sen, ko ngok ni evi natun erpese ko?” Jinibb elep nga marini arunge ni muwrai mirpok ko arir lengleng ren.

Iesu erij tere jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir

³⁸ Iesu evisviseni jinibb nir ko owrai tevir, “Kapmetmet renge jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir, suri nir armerreni paruri sunsun nga marres nga marpepriv partutur tevir, ko delung jile partorir ko parsareni nevrer tevir renge sel. ³⁹ Armerreni parsakel renge nai seksakel nga muto limjer womu m̄irres renge Naim On, ko erpok kele armerreni parsakel renge nai seksakel nga muto limjer womu m̄irres renge lat

ne nanen. ⁴⁰ Arivi demij venao, arvenae p̄etp̄eti nijor se nesevin nga diwen ser marmij lingir, ko renge daron ngok ko pa arkerkerasi jinibb nir, arloli verusen nga marpepriv tevi Atua. Ngok Atua putor vitrangi nir pilep suri.”

Nesevin san nga mutuw nevöt sen

⁴¹ Iesu esakel renge loloim on se Atua, morie lat nga bokis ne nevöt mutoe. Ko ok-meteni suri erpese nga jinibb marok-tuwe nevöt van renge bokis nen. Jinibb elep nga joror milep artuwe nevöt nga marlelep nir. ⁴² Ko renge ie, nesevin san nga mivi ßeres, diwen sen mimij lingi, evini ko otuwe nevöt nga wowarreng eru. Nevöt nga wowarreng nen nuru korti ko evi wan selen ko. ⁴³ Ko Iesu everuse jinibb sen nir arini jin, ko owrai tevir, “Nuwretun nuwrai tevi kami, nesevin nga ngel nga diwen sen mimij lingi ngel, ni otuw nevöt asie nir jijle nga martuwe nevöt van renge bokis nen. ⁴⁴ Suri lartul nga ngok nir joror elep, ko arlai bbong beblen ko artuwe, ko artori jere eleplep; ko vinel ma emarong putuw p̄etp̄eti sev nga ni m̄ilngi, nga mivi liken sen p̄etp̄eti.”

13

Iesu owra tweni nga jinibb sapor partingtinge Naim On se Atua

¹ Daron nga Iesu mivare renge Naim On se Atua e, ko jinibb sen san owrai tevi owra “Jinibb nevisvisenien, kupmeteni ta nevöt lepel nir, ko naim lepel nir, arinijnij nawone.” ² Ko Iesu owrai tevi, “Kulesi naim nga marlelep marinijnij

nawone ngel e? Mian ko jinibb partingtinge p̄etp̄etir. Setemun nevöt pisan p̄ijnget jer kele renge pisan, nga sete orongwos piwirr pimatur ngatan.”

Nanu nga m̄isij nga pia-vini

³ Iesu oksakel renge Botwen ne lolnai ne olip, ko oklu mawose Naim On se Atua. Ko Pita ko Jemes ko Jon ko Antru arsusi silveni bbong tevi ni, ⁴ “Kupwowrai ta tevi kem, nanu ngel nir para-vini seveling ko? Ko sev ko parivi nelesien nga piviseni nga nanu ngel nir otomori parini?” ⁵ Ko Iesu owra lweni tevir, etipatun owra “Kapmetmet ko wor, jinibb tarkerkerasi kami. ⁶ Suri renge inu nisek nir pilep parini rengen, ko parwera ‘Inu nuvi Kristo le,’ ko parkerkerasi kele nir pilep pirpok. ⁷ Daron nga kami kaprunge marval, ko jinibb nir maror e nuval, kami sete kapmetutu. Nanu ngok nir parini ko wor parasi womu, ko bongsi iel ngatan ejki ko wor. ⁸ Ngaim san putur imare ko pival tevi ngaim san, ko batun vanu san putur imare ko pival tevi batun vanu san. Ko nam̄i p̄im̄i renge vanu lele, ko numer puto renge vanu lele ne iel ngatan, jinibb parmer pilep. Nanu ngel nir arivi bbong batun nga jinibb nolor parrume.

⁹ “Kami kapmetmet wor kami ko p̄irres. Suri partekai kami ko van renge kot ser nir, parwer lokloksi kami. Ko parvirrvirrali kami renge naim ne loten ser, ko kaptur renge no numal nga marwewarrens nir, ko numal nga marlelep nir. Suri kami kapsuṽe inu renge no nir. ¹⁰ Womunen parwerwer mun renge nosṽen

nga mĩrres tevi jinibb jijle nir reнге vanu ne ngatan ngel jijle nir. ¹¹ Ko daron nga parevei kami ko partekai kami van reнге kot ser, ko sete kapmetutu womu suri sev nga kami kapa-werai. Suri sev nga Nemĩn On pia-lai tevi kami reнге mete nial nen, ngok ko kami kapwerai. Suri sete kami kaprij, ko Nemĩn On nga mĩlik reнге kami pĩrij re norrormien se kami, ko kami kapwera tweni. ¹² Ko niaken pĩtkai niaken sen ko pĩlgi reнге mijen, ko tata pĩtkai natun norman pĩlgi reнге mijen, ko bipiwarreng partur imare ko partere tata ko tasu ser, ko parevji pinir parmij. ¹³ Ko jinibb jijle nir parungasi kami suri inu nisek; ko mĩer nga putur pĩterter pijpari bongsin, mĩernen ko pia-la mauren.

Nanu nga mĩsij milep reнге Jerusalem

¹⁴ “Mian ko daron nga kami kaplesi atua se jinibb ne vare nir nga mĩsij nga mĩsij pĩrĩpĩr parini parsireni putur reнге lat nga muon (rrek kami nga kameve kaprongwose kobbong), ko ngok kami nga kamlik reнге Jutia kapwolu van reнге botwen e nir. ¹⁵ Ko nik nga kumlilik vare reнге naim som, sete kupluwi kele van reнге loloim som nga kupla nanu pisan, pijki, kupwolu ko pa. ¹⁶ Ko poro jinibb san pian reнге orsel, ko setemun pulwi kele vini reнге naim sen nga pĩla kele sunsun sen; puwlu ko pa. ¹⁷ Wurru pia-sij wor niko reнге nesevin nga mĩtetaur, ko nesevin nga muloli natun musus reнге nabong nen nir. ¹⁸ Ko kami kapverus ko wor van ji Atua nga puloli woluen se kami sete puto reнге daron ne naus. ¹⁹ Nanu nga marsij pilep parini.

Nanu nga jinibb nir setewor marlesi meter e nabong san, m̃tipatun renge daron nga Atua muloli iel ngatan e, mivini mijpari lelingen ngel. Ko setemun nanu nga m̃sij p̃irpel pivini kele renge nabong san, ejki mun. ²⁰ Numal Atua orrorrmi pa nga pia-ta tweni nabong nga marsij ngel nir; poro pijki, ko sete jinibb san mia-maur. Ko suri orrorrmi nir nga ni mutobbtobbu pae nir, ko niko muloli nabong nen nir sete pilep p̃elak. ²¹ Renge nabong nen, poro jinibb pisan pia-werai tevi kami, ‘Kaplesi Mesaea ngel!’, rreknga ‘Kaplesi ngokwan!’, ko sete kaposuri. ²² Pian ko pia-irpok ko wor renge iel ngatan, Mesaea ne gerisen pilep para-tur imare, ko propet ne gerisen nir pilep para-tur imare ko para-viseni nevisenien ko nelesien nga marlelep nir, nga para-kerkerasi jinibb nir ko jinibb se Atua kele nir. Ko sete arvitere para-kerkerasi jinibb se Atua nga mutobbtobbu nir. ²³ Kaplesi, nuwra wowomue nanu jile le pa ngel nir tevi kami. Ko kami kapkulkulu metmet ko wor p̃irres.

Mian ko Jinibb Mawos pia-vini

²⁴ “Renge nabong nen nir, nanu nga marsij ngok nir parini parasi p̃etp̃eti pusuw, ko daron nen vajin ‘Ko nial pimot ko navöl sete p̃iser. ²⁵ Ko moju ne melrin nir parvitvitan ngatan, ko nanu nga marterter ne melrin nir paririr.’ ²⁶ Mian ko parlesi ‘Jinibb Mawos pujubbul renge nabor vini’ tevi derteren sen nga milep temijpal ko tevi nosrövien sen. ²⁷ Mian ko ni pia-koni tweni anglo sen nir paran re iel ngatan bongsin ne ivij jijle, tevi lat p̃etp̃eti nir nga melrin m̃isalsal orer. Ko

parser kortoni lartul nga ni mutobbtobbue nir vini lat pisansan.

Nanu ngel sete jinibb san orongwose daron nen

²⁸ “Kami kamrongwos pae ko renge daron ne nai nir marok-jur. Daron nga rengsir martengriv luwi nga raor marpelari, ngok kami kamrongwose pae ko nga numös evini mori vajin. ²⁹ Ko pirpok ko, daron nga kami kaplesi nanu ngel nir parini parpelpelari parasi, ko kami kaprongwose nga inu Jinibb Mawos otomori beplari, erpe renge pa roro metali. ³⁰ Nuwretun nuwrai tevi kami, Dul nga ngel nir setewor parmij p̄etp̄eti ko, nir sopor parmaur malum kobbong pijpari nga parlesi nanu ngel nir parpelpelari. ³¹ Melrin ko iel ngatan porjijki, ko nale suk ma nir sete marajijki. ³² Nabong nen sete jinibb san orongwose, ejki, ko anglo ne melrin nir kele arrelenge. Ko inu kele Jinibb Mawos sete nurongwose te. Tata suk kobbong esan orongwose.

Kami kapkulkulu metmet ko wor p̄irres

³³ “Kami kapkulkulu metmet ko wor p̄irres, suri sete kamrongwose nabong nen. ³⁴ Suri inu Jinibb Mawos nurpe jinibb san nga mivel lingi naim sen ngok ko, nga mian renge vanu m̄inij san m̄ilik rengen. Ko m̄ilai derteren tevi jinibb sen nir ko m̄ila majingen sisamis tevi nir sisamis. Ko owrai tevi m̄er nga mutur metmet renge metali ni pukulkulu ko wor p̄irres. ³⁵ Pirpok ko, kami kapkulkulu, suri kami kamrrerrlenge daron mawos nga numal ne naim pulwi rengen vini. Pivini renge

rivriv rreknga renge nat ãirrang, rreknga nato pukokrout, rreknga renge rorpong. ³⁶ “Kapmetutu tia-luwi tingavil vini, ko tia-lesi kami taka-matur. ³⁷ Ko sev nga mowrai tevi kami, nuwrai kele tevi jinibb jijle, nga parkulkulu ko wor ãirres.”

14

Jinibb nga marwowomu renge ñeri Isrel nir arwera parevji pini Iesu

¹ Nabong eru ma ojpon nga partori nanen ne asien ko nanen ne niv nga is mijki rengen. Ko batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir arpejpej sel san nga parrul venae Iesu rengen ko parevji pini. ² Ko arwera “Sete rrama-loli renge daron ne nanen, suri jinibb tarkomrönir vini ko tarevji kerr.”

Nesevin san ejvi senta renge batu Iesu

³ Iesu evan renge Betani ko elik renge naim se Saemon nga bonevis mimsi e mesien nga niber ñimñemaul. Ko ni esakel mare ko eaan. Ko nesevin san evini jin, otori botel san nga marloli nevöt e san, nisen arwera alapasta. Renge botel nen senta nga marloli renge nart oto rengen, mapun erres elep ko nowlin elep kele. Ko vinnen obbri botel nen ko ejvi senta nen renge batu Iesu. ⁴ Ko jinibb sopor arlik ie, ko arlolarsi vinnen suri, ko arwerwerai lulweni tevir, “Owra erpese le, mulokloksi nawone senta ngel. ⁵ Poro parwulwule senta ngel ko rrek nowlin pivi nevöt pungut pivatul (300) ko, ko parlai tevi ñeres nir.” Nir artortori erpok. ⁶ Ko Iesu owrai tevir,

“Kaplinglingi vinok! Erpese kami kamloli ni murnge m̄isij? Ni ololi nanu san nga m̄irres p̄elak reнге inu. ⁷ Kami kamlik tevi beres ngok nir tetajer ko pa, ko poro kapmerreni kaploli nanu san tevir, tetajer kobbong orongwos kaploli p̄irres tevir. Ko inu ma sete mea-lik tetajer tevi kami. ⁸ Ko vinel evini iel, ololi pa nanu nga ni murongwos puloli ko, ni ejvi senta re nibek owomu etravi daron ne netivtavian suk. ⁹ Nuwretun nuwrai tevi kami, reнге iel ngatan ngabes nen nga paran parwerwer reнге nosp̄en nga m̄irres rengen, ie kele nanu nga nesevin ngel muloli tevik parsuḡe suri ren, pivi ni now sen.”

Jutas eir nga pimaronge Iesu pian reнге nevre devje nuval sen

¹⁰ Ko Jutas ne Iskariot evan ji batu jinibb ne sulsulen nir nga p̄itkai kerasi Iesu tevir. ¹¹ Daron nga marunge nale sen nga muwrair tevir, ko arir elep. Ko arloli rijrijen san tevi nga parlai nevōt sapon tevi. Ko ni epejpej daron ngabe ko p̄irres reнге ni p̄itkai kerasi tevir.

Jinibb se Iesu eru orloli nanu jile arto lilane terai nanen ne asien

¹² Renge nabong womu ne niv nga is mijki rengen, nabong nga marevji nanu rrum nga parsulir reнге nanen ne asien, ko jinibb sen arsusi tevi ni arwera “Numal, kumarong nga kem naban ngabe le nabloli lilane terai nga nik kuprroi nanen ne asien rengen?” ¹³ Ko ni owrai tevi jinibb sen eru, “Kamru koporan reнге Jerusalem, ko koporsewute jinibb san ie nga muwosi botel nuwi san nga muwun; ko

koporvijuri ni. ¹⁴ Ko renge naim nga ni pian loloim rengen, kamru koporwera tevi jinibb ne naim nen koporwera ‘Jinibb nevivisenien owra “Nibeni le loloim ne naim som nga borroi nanen ne asien ren tevi jinibb suk nir?”’ ¹⁵ Ko mñernen piviseni tevi kamru naim nen loloim nen nga milep san nga muto mare, nga nanu jile marto pa, marloli lilaner marres ren.” Ko ni okoni tweni nuru orivel oran. ¹⁶ Jinibb sen nuru orivel oran renge Jerusalem, ko orlesi erpe nga ni muwrai tevi nuru pa. Ko nuru orloli lilane nanen ne asien oto terai.

Iesu owra tweni nga Jutas p̄itkai kerasi ni

¹⁷ Renge nata mirivriv nen ko Iesu evini tevi jinibb sen esngavöl drromon eru. ¹⁸ Ko daron nga marsakel marok-aan vajin e, ko Iesu owrai tevir owra “Nuwretun nuwrai tevi kami, kami san ko p̄itkai kerasi inu van renge nevre devje nuval suk nir. Kami san nga kamaan tevik ngel.” ¹⁹ Jinibb sen nir arunge lengleng e, ko nir sisamis arsususi sisamise tevi ni, “Isi le? Inu ma ejki!” ²⁰ Ko ni owrai lweni tevir, “Kami ko san renge jinibb suk esngavöl drromon eru nga rramok-rrirri korti renge bol ngel. ²¹ Inu Jinibb Mawos bean ko wor renge mijen erpe nga Naul On muwrai suri inu, bemij ko wor rengen. Ko wi p̄isij ko renge m̄er nga p̄itkai kerasi Jinibb Mawos. Erres p̄elak re m̄ernen poro bbong sete p̄iak te pijki.”

Iesu orro tuloni nanen ne asien tevi nir

²² Ko daron nga nir marok-urrurro ngavilvil nanen sapon, ko Iesu ela niv ko otori. Ko olot

owra erres tevi Atua suri, obbri otvi ko esareni tevir, ko owra “Kaplai kapurroi, ngel evi nibek.”
²³ Ko ni ela kele biles san, ko daron nga muwra erres jile tevi Atua suri musuw ko esareni tevir, ko nir jijle armini. ²⁴ Ko ni owrai tevir, “Nanu ngel evi inu drrak. Piseser suri jinibb pilep, ko puloli rijrijen se Atua putur. ²⁵ Nuwretun nuwrai tevi kami, inu setemun numa-mini kele grep suwen ejki mun, pian pijpari nabong nga ngok nga inu bea-mini vajin nga mimerr renge batun vanu se Atua.” ²⁶ Ko daron nga marla jile nubo san ko arivare arivel van renge botwen ne lolnai ne olip e.

Iesu owowrai nga Pita pivilvil ore puwra sete orongwose ni

²⁷ Iesu owrai tevir, “Kami jile nolo kami pivitan suri inu. Suri Naul On owrai owra ‘Mian ko inu berevji pini m̄er nga mok-metmete sipsip, ko sipsip nir parivel sarrrar.’ ²⁸ Ko vitunen renge inu bemaaur luwi kele renge mijen, ko bowowomu renge Galili terai kami.” ²⁹ Pita owrai tevi ni, “Rreknga lartul ngok ma nir nolor pivitan, ko inu ma sete nolok mia-vitan te, ejki.”
³⁰ Ko Iesu owra tevi ni, “Nuwretun nuwrai tevi nik, lelingen renge nata mupong ngel puwomu mian ko nato pia-kokrout pivaru, nik kupvilvil orek pivatul, kupwera sete kurongwose inu.”
³¹ Pita osur terter luwi tevi kele owra “Poru bemij tevi nik, ko sete numa-vilvil ore nik!” Ko nir jijle arwera erpok.

Iesu evan renge Getsemani olot

³² Ko nir aran renge lat san nga nisen Getsemani. Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir, “Kami kaplik iel daron nga inu bean bolot.” ³³ Ko ni ela Pita ko Jemes ko Jon arpitevi ni. Ko ni nolon etipatun ngarr orrum, ornge lengleng esij elep. ³⁴ Ko owrai tevir, “Nolok ornge lengleng esij elep, erpe ðeap nawone bemij. Kami kaplik iel, ko kapkulkulu metmet.”

³⁵ Ko ni evel rujruj lingir sapon ko esrapo van ngatan, ematur renge dan. Ko olot nga poro Atua orongwos puloli nanu nga renge mete nial nen nir parasi renge ni. ³⁶ Ko ni owra “Apa” (erpe owra “Tata”), “nik kuloli wose nanu nga musuw ngok. Wurru kupla tweni biles ne norongen nga ñisij ngel renge inu. Ko ejki, sete kumaloli inu marongen suk, ko kuploli ko wor pirpe nik marongen som.” ³⁷ Ko mian ko ni olwi kele vini jir, ko elesi nir armaturrwel. Ko owrai tevi Pita, “E Saemon, nik kumaturrwel kele? Sete kurongwos kupkulkulu renge mete nial pisansan? ³⁸ Kami kapkulkulu ko wor ko kaplot, nga puloli sete nanu parini parrowrow þelake kami. Nolor armerreni, ko niber armijmij.” ³⁹ Ko ni evel lingir, olwi kele van olot owra malum nale nga muwrair womu. ⁴⁰ Ko mian ko daron nga mulwi kele vini ko elesir armaturrwel kele, suri meter arruwel. Ko nale nga parwerai tevi ni ejki mun. ⁴¹ Mian ko ni evel kele evan olot jile musuw, ko olwi kele vini jir evi vatolin le vajin, ko owrai tevir vajin owra “Erres, kapmaturrwel vajin, kapmosi þirres! Evter ko pa! Mete nial nen evini. Kaplesi inu Jinibb Mawos partekai kerasik

van renge nevre jinibb nga marsij nir. ⁴² Kaptur imare, rrapiel van rraplesi m̄er nga p̄itkai kerasi inu evini pa ngel mori.”

Devje nuval se Iesu arini arrul renge ni

⁴³ Momsawos daron nga m̄irij malum e ko pa ko Jutas, san renge esngavöl drromon eru, evel ngavilvil vini, eptevi meling jinibb nga milep. Artori nesip nuval ko ßetiluk nir. Arivel ji batu jinibb ne sulsulen nir, ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko ßirterawarrens ne Isrel nir vini. ⁴⁴ Jutas, m̄er nga m̄itka kerasi ni, elngi pa nale jir osuw, owra “M̄er nga ban jin borromji, ni evi m̄ernen ko. Kaprrul totoni p̄iterter, kapiel tevi.” ⁴⁵ Mian ko renge daron nga mivini e, ko evel momsawos pa Iesu ko evesane, ko owra “Jinibb nevisvisenien,” ko orromji. ⁴⁶ Ko nir arrul renge Iesu, arwusi totoni etingtingin. ⁴⁷ Ko nir nga mutur morie bbong san ela nesip nuval sen ko etai jinibb ne majingen se batu jinibb ne sulsulen san, ko eta vasi boron devjen. ⁴⁸ Ko Iesu owrai lweni tevir, “Kami kamini tevi nesip nuval ko ßetiluk nir, ko kamrrul totonik erpe nibb nga mivevna ko mokrevrevji pinpini jinibb nir. ⁴⁹ Tetajer nomok-lik tevi kami renge Naim On nomok-visviseni, ko kami sete kamrrul totonik te ejki. Ko ngel kamloli mirpel tevi inu nga puloli Naul On piplari.” ⁵⁰ Ko jinibb sen nir arwolu lingi ni arivel, ko ni otur jer.

⁵¹ Ko jinibb m̄elakel san evijuri Iesu, sete ori sunsun te ejki, ela bbong kalek san ko elavlave. Ko sopor arrul ren. Ko arrul rursi, ⁵² ko arrul rrawe lavlav sen. Ko ni owl malmal, owl lingir.

Iesu otur womu renge no gortien ser

⁵³ Ko nir arpitevi Iesu van ji jinibb nga mivi drromo batu jinibb ne sulsulen nir. Ko renge ie batu jinibb ne sulsulen nir ko birterawarrenc nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir arlik korti jin. ⁵⁴ Ko Pita evivitu suri ngasu jer, ko evan renge lolo naworr nga muwlu ore naim se batu jinibb ne sulsulen nir, ko ni ean elik tevi lartul nga marmajing se drromo batu jinibb ne sulsulen nir. Ko etetli renge nabb nga m̃in. ⁵⁵ Ko batu jinibb ne sulsulen nir ko nir nga renge gortien ser nga marlik loloim arpejpej jinibb sopor nga parongwos parkerkeris e nga parwera Iesu ololi nanu nga m̃isij san nga parlingi ni renge mijen suri. Ko sete arongwos parlesi san, ⁵⁶ suri ewretun nir elep arsuṽe nale gerisen nir nga martere ni renger, ko nale ser sete arsorsan rragrrag te.

⁵⁷ Ko mian ko jinibb sopor artur imare ko arwera nale gerisen san van rengen, arkerkeris artere ni rengen, arwera ⁵⁸ “Kem namrunge nga ni owra ‘Inu bea-lokloksi Naim On se Atua nga ngel nga naver muloli, ko nabong p̃itul ko ßeli lweni m̃inij kele san nga naver san sete pijpari sapon.’ ” ⁵⁹ Ko gerisen ser ngok nir kele nga marwerair sete arsorsan, arsisamis p̃etp̃eti.

⁶⁰ Ko drromo batu jinibb ne sulsulen nir mutur imare livö rer, ko osusi tevi Iesu owra “Erpese nga nik sete kumwera nanu san? Sev le ngel nir lartul ngel nir martere nik surir ngel?” ⁶¹ Ko ni eṽerṽer nawon, sete owra lweni nanu san. Mian ko drromo batu jinibb ne sulsulen erij kele tevi owra “Erpese? Nik kivi Mesaea, Atua

nga rramok-surövi Natun mawos?” ⁶² Ko Iesu owra “Inu le. Ko kaplesi inu Jinibb Mawos bea-sakel renga Atua nga derteren sen mutoe nevren rres. Ko bea-luwi re nabor ne melrin vini.” ⁶³ Ko drromo batu jinibb ne sulsulen nir ololar lengleng ko errerrsi sunsun sen, ko owra “Erpese rrappej kele wor sopor nga parwera nale sopor?” ⁶⁴ Kami kamrunge pa nga ni m̃irij melmelas ko musopsoŋe pa Atua! Ko kamrrormi erpese?” Ko nir jijle arwera “Ni erres renga pimij ko wor!” ⁶⁵ Ko nir sopor arverae noltor e ni. Ko nir sopor arsere ore meten ko arlumati ko arwera “Nik kuvi propet! Kupwowrai ta m̃er nga mulmati nik ngok. Isi ko?” Ko batu jinibb ne sulsulen kele jinibb sen nir arvirrvirrali lengleng ni kele.

Pita evilvil ore Iesu owra sete orongwose ni

⁶⁶ Renge naworr nga muwlu ore laut on nen, Pita oklik renga live laut nen. Ko nesevin san nga mok-majing se batu jinibb ne sulsulen nir evini ie. ⁶⁷ Ko elesi Pita mok-tetli renga nabb ko owrai tevi, “E, sete nik kele kuptevi Iesu ne doNasret ngel?” ⁶⁸ Ko ni evilvil ore owra “Inu nurrerrleng, sete nurongwose nanu nga kumwerai ngok!” Ko ni esil ivare renga devji evini vare ko ewit van otur renga metali. Ko nato okokrout vesan.

⁶⁹ Mian ko nesevin ne majingen nga emteni kele Pita, ko owrai tevi nir nga martur morie ni “Merel evi nir le san!” ⁷⁰ Ko Pita evilvil ore kele eterter.

Mian ko vitunen beblen weli ma ko lartul nga martur tevi arwerai tevi Pita, “Ewretun nik kuvi nir san. Nik kuvi m̃eri Galili!” ⁷¹ Ko

Pita erij otot ojuji lenglengen mare ko owra “Nurrerlengē m̄erel nga kami kamsuṽe ngel!”
 72 Renge daron mawos ngok ko pa, ko nato okokrout varwen kele. Ko Pita orrorrmi wos nale se Iesu nga muwrai tevi ni, “Daron nga nato setewor pukokrout pivaru e ko, ko nik kupvilvil ore inu pivaru.” Ko ngok daron nga murrormi wose, ko ornge esij, ko eting.

15

Iesu otur renge no Paelat

¹ Renge rorpong susu, nat murrorrormi malum, ko batu jinibb ne sulsulen nir arevei gortien san. Arkorti tevi ĩrterawarrend ngok ko jinibb nevisvisenien ne nale nesereien nir, ko nir nga renge gortien ser jikle nir. Ko arloli nale san, arwera jinibb sopor paran parsere totoni Iesu, ko parevei van ji Paelet. ² Ko lartul nen nir aran arevei Iesu vini ji Paelat. Ko Paelat osusi tevi ni owra “Nik kuvi Numal se m̄eri Isrel nir?” Ko ni owrai lweni tevi, “Erpe nga kumwerai.”
³ Ko batu jinibb ne sulsulen nir arwera gerisen elep van renge ni. ⁴ Ko Paelat osusi kele tevi ni owra “Erpe se nik sete kumwerai nanu san tevir? Kuplesi nir arwera nanu elep artere nik renger.”
⁵ Ko Iesu setemun owra kele nanu san, ejki mun, ko ngok ololi Paelat etaole.

Paelat owra Iesu pimij ko wor

⁶ Renge sia jile renge nanen ne asien ngok, Paelat okmaronge jinibb san nga m̄ilik renge naim ne nekaien pivel sisarow, ngok poro parngoni isi tama san tevi ni. ⁷ Ko jinibb sopor arlik renge

naim ne nekaien, suri arevji pini jinibb sopor renge daron nga martur imare ko marval tevi Gavman. Ko san renge nir nisen Barapas. ⁸ Ko delung nga milep arini ji Paelat ko arngoni tevi ni nga ni puloli tevir pirpe nga tetajer mok-loli. ⁹ Ko Paelat owrai lweni tevir, “Kami kammarong nga inu borpaji tweni numal se m̃eri Isrel nir tevi kami nga ni pivel sisarow?” ¹⁰ Suri ni ornge renge niben nen, ko orongwose nga batu jinibb ne sulsulen nir arlingi Iesu van renge nevren suri nalol leplep ne lolaren ser kobbong. ¹¹ Ko batu jinibb ne sulsulen nir aron tertere delung nir nga nir parngoni ma Barapas tevi ni nga ni pimaronge tevir. ¹² Ko Paelat erij welir kele, owrai tevir, “Ko kami kamwera inu bololi sev tevi m̃er nga kami kamveruse numal se m̃eri Isrel nir?” ¹³ Ko nir arkail, arwerai eterter kele van mare arwera “Kuprruloni ni renge nai pelaot!” ¹⁴ Ko Paelat owra lweni tevir, “Erpese? Ni ololi nanu nga m̃isij sev?” Ko nir arkail kele wor eterter van mare wor, arwera “Kuprruloni renge nai pelaot!” ¹⁵ Paelat emrreni puloli nolo jinibb nir parres. Ko orpaji Barapas evel sisarow, ko owrai tevi jinibb nuval sen nir parvirrali Iesu. Ko ni etkai elngi renge nevren nga parruloni renge nai pelaot.

Jinibb nuval nir arpitevi Iesu ko arsopsoḡe

¹⁶ Ko jinibb ne nuval arpitevi tweni Iesu van renge naworr nga muwlu rrale naim se Paelat e nga nisen Praetorium. Ko arverus kortoni jinibb nuval jile nir arini jir. ¹⁷ Ko nir arloli ori sunsun san nga nulsen musongsong mirpe sunsun se

numal, ko arjali nuvan moku san erpe nuvan se numal ko arlingi renge batun ori. ¹⁸ Ko arij kerkerasi ni arwera “Erres wor, Numal se m̃eri Isrel nir!” ¹⁹ Ko arla mavir ko arvirrali batun e, ko arverae noltor e, ko arjipa ngatan jin arlotoe, arsopsoṽe. ²⁰ Ko daron nga marsopsop jile ni musuw, ko arla tweni sunsun sen nga muri nga musongsong ko arla lweni sunsun sen nga mokuri wor ko arloli ori lweni. Ko arpitevi tweni van parruloni re nai pelaot.

Arwuse Iesu renge nai pelaot

²¹ Ko renge sel arlesi m̃eri Saerin san nga mivi tata se Aleksanta ko Rupas, ni nisen Saemon. Evini owra pisip asi nir pian ngaim e, ko nir aron tertere ni arwera puwosi nai pelaot se Iesu. ²² Ko nir arpitevi Iesu van renge lat san nga nisen Golkota, nga muwra puwra mirpel, Lat ne bongur. ²³ Ko nir arla norro san nga markisi tevi mir nga puloli niben parpurus ko sete purnger parerer. Ko ni sete emni te, ejki. ²⁴ Ko nir arruloni Iesu renge nai pelaot. Ko artutweni sunsun sen evses nir, ko artuw daes suri, arwera parlesi renge nir sisamis ta nir si nen pia-lai. ²⁵ Evi mete nial esiw renge rorpong nga marruloni Iesu renge nai pelaot. ²⁶ Ko renge niriv nga muto pelaot mare aruli tweni nale san ngel suri nga marevji pini ni: NUMAL SE MERI ISREL NIR. ²⁷ Ko nir arruloni kele jinibb eru nga morok-vevna ko morok-revrevji jinibb orpitevi ni, arruloni tuwen renge nevren rres ko arruloni tuwen nen renge nevren mair e. ²⁸ [Ko ngok Naul

On evini eplari nga muwrai mirpel, “Ko ni arloli tevi ni erpe jinibb nga m̄isij san.”^I

²⁹ Ko jinibb nga marasasi renge sel arijrij meten ko arbbölböleni batur, arwera “Ai! Nik nga le kumwera

kuplokloksi Naim On ko nabong p̄itolin ko kuñili lweni kele! ³⁰ Kuploli lweni ta nik ta we

kupmaur, ko kupjubbul renge nai pelaot ta we, kupini ngatan e!” ³¹ Batu jinibb ne sulsulen nir

ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir, nir kele arsopsope ni arwerwera lululweni tevir,

“Ni okloli jinibb m̄inij nir armaur, ko ni sete bbong ololi lweni ni emaur niko! ³² Rraplesi ta

Kristo Numal se m̄eri Isrel nir pujubbul renge nai pelaot vini ngatan e, ko kerr p̄ilesi ko puosuri ni

vajin.” Ko laru nga marruloni nuru tevi ni renge nai pelaot, nuru kele orij esij tevi ni.

Mijen se Iesu

³³ Renge levial mawos daron nga nial muwosput e, ko nat emalik renge vanu jijle nir ejpari mete nial itul sapon. ³⁴ Ko renge mete

nial itolin nat mirivriv vajin ko Iesu ekail drrelan elep van mare owra “Eloi! Eloi! Lama sapaktani?” nga muwra puwra mirpel “Atua suk

Atua suk, erpese kumiel lingik?” ³⁵ Ko jinibb sopor nga martur renge lat nen arunge nale

ngok nga ni muwrai ko arwera “Kaprunge, ni everuse Elaeja ko.” ³⁶ Ko jinibb san owlu van ela

nalum, ko elngi re venika nga pujm̄i puwun ren

---

^I **15:28** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

ko elai elngi re mavir, ko esareni van mare renge jingo Iesu. Ko owra “Kaplinglingi, rraplesi ta poro Elaeja pivini ko pujri tweni vini ngatan e.”
³⁷ Ko Iesu ekail drrelan elep lengleng ko osrow pini, emij. ³⁸ Ko kalek nga murrul ore lat nga muon renge Naim On eteri renge ngatan ejpari mare devjen erue. ³⁹ Batun ne jinibb nuval nir otur mawose Iesu non, ko daron nga mñilesi ni mimij mirpok, ko owra “Ewretun mñerel evi Atua Natun.”

⁴⁰ Nesevin sopor nir Merri korti nuru, Merri ne Maktala ko Merri nga Jemes nga welili, ko Joses tasu se nuru, ko Salome, arok-tur ie ngasu wor sapon. Ko arok-kulu van arok-meteni. ⁴¹ Nir arok-vijuri Iesu renge Galili, arok-pitevi ni renge nanu nir. Ko nesevin mñinij kele wor elep nga marvijuri suri ni vini renge Jerusalem e.

Josep etevni Iesu

⁴² Nat erivriv pa vini, nial evan ngatan. Ko suri nabong nen evi nabong nga marok-eseser ren, ko poro nial piwaj pini vajin ko osuw, nabong on ko, setemun san orongwos puloli mun nanu san, niko ⁴³ Josep ne Aramatia evan loloim ji Paelat. Sete emtutu te, ongoni tevi nga pñilai nibe Iesu. Josep nen evi jinibb san nga nir martori renge gortien ser mñirres, ko ni kele oktirive nga pñilesi batun vanu se Atua pivini. ⁴⁴ Paelat etaole nga murnge nga Iesu emij pa osuw, ko everuse batun ne jinibb nuval nir vini jin, ko osusi tevi ni owra “Emij pa pareng ko sapon, rreknga?” ⁴⁵ Ko batu jinibb ne nuval owra “O-o, emij pa parpareng ko sapon.” Daron nga Paelat murnge lilane jile e

m̄irres jin musuw ko emarong vajine nibe Iesu tevi Josep pian puwosi. ⁴⁶ Ko Josep evan owli kalek nga miraprap nga mimalum m̄irres san, ko olwi vini ojri tweni nibe Iesu vini ngatan, ko on̄e ore kalek nen e. Ko owosi van elngi renge nevöt san nga martai jile pa nolon mutoe, ko eitini nevöt nga milep san oto ore metali nen. ⁴⁷ Ko Merri ne Maktala ko Merri nga tasu se Joses orlesi lat nga marlingi nibe Iesu rengen e.

16

Nolo nevöt oto kiskis ko Iesu emaur luwi renge mijen

¹ Mian ko mijpari renge mevinen vajin nat mirivriv, nial ean ewaj pini, ngok Sapat osuw ko vajin, ko Merri ne Maktala ko Merri nga tasu se Jemes ko Salome aran vajin arwuli rao nai sopor nga mapu suwer m̄irres, ngok nga paran parsesei renge ni niben. ² Mevinen vajin renge rorpong susu malum daron nga nial mia-meraej e renge nabong womu nen ne wik, ko nir armermera tweni paran renge dubb. ³ Marivel renge sel ko arok-werwera lululweni tevir, “Wurru, si le p̄itini tweni nevöt tevi kerr warreng?” ⁴ Ko moro markulu tawij imare ko arkulu pej nevöt nga, setemun arlesi, san eitini tweni pa nevöt nga milep temijpal nga. ⁵ Ko arsil van renge lolo dubb e, ko arlesi m̄elakel san nga muri sunsun nga muow raprap m̄isakel renge devjen nga van re nevrer rres e. Ko armetutu lenglengen e. ⁶ Ko owrai tevir, “Sete kapmetutu te! Nurongwose kami kampej Iesu ne doNasret

nga marruloni renge nai pelaot. Ni ejki iel. Ni emaur luwi pa renge mijen. Kapmeteni ta lat nga marlingi mimatur rengen. ⁷ Kami kapiel ma kapan, kapwerai tevi jinibb sen nir ko Pita, nga ni puwowomu terai kami renge Galili, ko renge ie kami kapa-lesi ni rengen.” ⁸ Ko arsil ivare renge dubb ko arwolu lengleng, arwolu lingi, suri aririr ko bbösa evan renger. Ko sete arwera nale san tevi jinibb san.

Iesu eplari ji Merri ne Maktala

⁹ [Ko renge rorong susu renge nabong womu ne wik, daron nga Iesu mimaur luwi renge mijen e, ni eplari womu ji Merri ne Maktala, vin nga nemñin nga marsij ebut marsilvi ni ko Iesu muoji twenir ren. ¹⁰ Ko vinnen evan ko owrai tevi nir sapon nga marok-pitevi Iesu nga martaur ko marok-tengsi ni marrormi. ¹¹ Ko daron nga marunge nga ni mimaur luwi ko Merri mñilesi, ko sete arosuri te, ejki.

Jinibb se Iesu eru orlesi ni

¹² Vitunen renge ngok, ko Iesu eplari kele ji jinibb eru orlesi ni renge daron nga morivel lingi ngaim. ¹³ Ko nuru orivel van orwerai tevi nir jijle, ko nir sete arosuri kele nale se nuru.

Iesu eplari vajin ji jinibb sen esngavöl drromon san (11) arlesi ni

¹⁴ Ko vitunen Iesu eplari kele ji jinibb sen esngavöl drromon san, renge daron nga marsakel maraan e. Ko ni otortorir suri norrorrmien ser sete otoa ko sete marosuri lartul nga marwerai nga marlesi ni mimaur luwi renge mijen. ¹⁵ Ko

ni owrai tevi jinibb sen nir owra “Kami kapiel kapan renge vanu nga musuw ngok, kapwerwer renge nospen nga mĩrres suk tevi jinibb jijle nga musuw ngok nir. ¹⁶ Mer nga muosuri ko mipaptaes, Atua pia-la mauren tevi; ko m̃er nga sete muosuri, Atua pia-tor vitrangi. ¹⁷ Nelesien ngel nir parvijuri suri lartul nga marosuri. Renge inu nisek nir parozi tweni demij rengen, ko parongwos parij nale nga marmerr nir. ¹⁸ Nir parwosi num̃et ko parmini nuwi nga m̃isij, ko sete purongwos pulolir parmij e. Ko parongwos parlingi nevrer re jinibb nga marmesi, ko jinibb nga marmesi nen nir parres luwi.”

Iesu olwi van renge melrin e

¹⁹ Ko daron nga Numal Iesu m̃irij jijle tevir musuw, ko vitunen vajin ko Atua elai Iesu van renge melrin e, ko ni esakel renge Atua nevren rres. ²⁰ Ko jinibb sen nir arivel aran arwerwer renge vanu nga musuw ngok. Ko Numal emajing tevir, ololi nelesien elep nga marviseni nga nale ser evi weretunen.]]

]] **16:20** Nale nga muto re nolo [ ], ngok meten 9 ejpari 20, rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

lxxx

Naul On Nga Mimerr Uripiv
The New Testament in the Uripiv language of
Vanuatu

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators

Language: Uripiv (Uripiv-Wala-Rano-Atchin)

Dialect: Uripiv

Translation by: WBT

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

96303ce7-aa0a-513c-862d-415957a542e1